

รายงานการวิจัย
เรื่อง

คุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Social Quality and Democratic Citizenship' Students of
Rajabhat Maha Sarakham University

ศิริพงษ์ ทองจันทร์
สาวิตรี ชุ่มจันทร์
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ปี 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2560)

ชื่อเรื่อง	คุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้วิจัย	ศิริพงษ์ ทองจันทร์, สาวิตรี ชุ่มจันทร์
หน่วยงาน	สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ปีที่ได้รับทุน	2560
ปีที่สำเร็จ	2562

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (คิดเป็นร้อยละ 62.5) ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 19-20 ปี (คิดเป็นร้อยละ 43.7) ส่วนใหญ่เป็นศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (คิดเป็นร้อยละ 42.0) โดยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 (คิดเป็นร้อยละ 38.0) ซึ่งมีรายได้ระหว่าง 6,001 - 10,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 52.5)

ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่าระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.85, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.857) ปัจจัยคุณภาพสังคมมีความสัมพันธ์ต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษา โดยมีสมมติฐานการวิจัยและผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยสถิติ Chi-square ในรูปแบบการวิเคราะห์ตารางไขว้ (Cross tabulation) 3 สมมติฐาน ดังนี้ 1) ตัวแปรแปรระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมกับตัวแปรระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ตัวแปรแปรระดับทุนทางสังคมกับตัวแปรระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ตัวแปรแปรระดับการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับตัวแปรระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมือง โดยใช้ปัจจัยเรื่องคุณภาพสังคม ได้แก่ 1) หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างกลุ่มนักศึกษาด้วยกัน 2) หลักการขจัดความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ 3) หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความซื่อสัตย์ การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง 4) การให้การศึกษ้อบรมอย่างต่อเนื่อง เรื่องความเป็นพลเมืองเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความคิดช่วยให้นักศึกษามั่นใจในตนเองมากขึ้นที่จะปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองที่ดี 5) หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาให้สังคมนักศึกษาตระหนักถึงความเป็นพลเมืองได้

Research Title	Social Quality and Democratic Citizenship' Students of Rajabhat Maha Sarakham University
Researcher	Siripong Thongchan, Savitree Chumchan
Organization	Political Science, Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Maha Sarakham University
Year of Grant	2017
Research Completed	2019

ABSTRACT

A study of social quality and citizenship of Mahasarakham Rajabhat University students. 1) to study the citizenship of Mahasarakham Rajabhat University students; 2) to study the social quality factors related to the citizenship of Mahasarakham Rajabhat University students; and 3) to propose the development of citizenship. Of students of Mahasarakham Rajabhat University By using quantitative research. The questionnaire was used as a tool to collect data. The results are as follows. Most of the sample were female (62.5%), respondents aged between 19 - 20 years (43.7%), all of sample were students who under faculty of Humanities and Social Science (42.0%) by being the first year students (38.0%) and has earning income between 6,001 - 10,000 (52.5%).

The level of student citizenship in Mahasarakham Rajabhat University was low (mean 2.85, standard deviation 0.857). The factor of social quality has correlation with students' democratic citizen by hypothesis and the results of the hypothesis testing with Chi-square are presented in the form of cross tabulation. 3 Assumptions: 1) The variables of social solidarity with the variables of student citizenship were statistically significant at the 0.05 level. 2) The variables of social capital and the variables of student citizenship were statistically significant at the 0.05 level. 3) The variables of social network construction and the students' degree of citizenship were statistically significant at the 0.05 level.

The development of citizenship through the use of social quality factors: 1) The principle of creating good relationships among students. 2) Principles of conflict resolution in the interests. 3) Principles of ideology and values in the field of diligence. Patience, cooperation, integrity and self-reliance. 4) Continuing education on citizenship encourages students to have the knowledge and ideas to help them become more self-confident in their citizenship. 5) Teamwork can be used to seek cooperation in the development of social awareness of students.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้นั้น เนื่องมาด้วยได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงาน และบุคคลต่างๆ มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กับนโยบายที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนด้านการวิจัย จนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์ผลงานประเภทวิจัย ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนการวิจัย และขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนในด้านนโยบาย คอยส่งเสริม คอยกระตุ้น และให้กำลังใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ที่ช่วยส่งเสริม ผลักดันในการดำเนินงานวิจัย และการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานต่างๆ ตลอดจนนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ ที่สละและทุ่มเทเวลาเป็นผู้ช่วยนักวิจัยตลอดการดำเนินงานในครั้งนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้คอยให้คำปรึกษา/สนับสนุน/กระตุ้น/ผลักดันให้ก้าวสู่การดำเนินงานด้านวิจัยจนสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ พระคุณของคุณครู อาจารย์ ทุกๆ ท่าน ผู้คอยประสิทธิ์ประสาทวิชา องค์ความรู้ต่างๆ มากมาย จนก้าวเดินมาจนถึงในวันนี้ พระคุณของบิดา-มารดา และครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะผู้วิจัย
2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
ABSTRACT.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	4
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคม.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง.....	28
ข้อมูลบริบททั่วไปของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
การวิเคราะห์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	49
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
ตอนที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	51
ตอนที่ 2: ผลการวิเคราะห์มูลระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม.....	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 3: ปัจจัยคุณภาพที่มีความสัมพันธ์ต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.....	53
ตอนที่ 4: แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม.....	55
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	57
สรุปผลการวิจัย	57
อภิปรายผล	58
ข้อเสนอแนะ.....	59
บรรณานุกรม	60
ภาคผนวก	63
ก. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
ข. ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	69
ประวัติผู้วิจัย.....	72

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงขอบเขตเงื่อนไขปัจจัยคุณภาพสังคม	26
3.1 จำนวนนักศึกษาแต่ละคณะ.....	47
3.2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างแยกตามคณะ.....	48
4.1 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้.....	51-52
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการมีระดับความเป็นพลเมือง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นรายชื่อ.....	53
4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมกับระดับระดับ ความเป็นพลเมือง	54
4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับทุนทางสังคมในชุมชนกับระดับ ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา.....	54
4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับระดับ ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา.....	55

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	41
2.2 สีประจำมหาวิทยาลัย.....	42
2.3 ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัย.....	43
2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	46

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1 บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และฉบับที่ 12 ของประเทศไทย นั้น เป็นการให้ความสำคัญและยังคงยึดมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น “หัวใจ” ของการวางแผนซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และ 10 ที่ได้บัญญัติ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศโดยเนื้อหาสาระจะเน้นการพัฒนาที่มุ่งสู่การเป็น “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” (Green and Happiness Society) เนื่องจากในอดีตจะเน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจเป็นหลักโดยมี GDP (Gross Domestic Product) หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็นตัวชี้วัดความเจริญของประเทศ แต่จากผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การใช้ GDP เป็นตัวชี้วัดเพียงอย่างเดียวไม่น่าเพียงพอ ควรใช้สิ่งที่เรียกว่า GNH (Gross National Happiness) หรือดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติเป็นเป้าหมายในการพัฒนาสังคม

สำหรับประเทศไทยได้มีการกำหนดดัชนีชี้วัดความสุข โดยได้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคลและครัวเรือน ระดับชุมชนและท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ซึ่งในระดับมหภาคนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ใช้ดัชนีความอยู่ดีมีสุข (Well-being Index) เป็นดัชนีหนึ่งร่วมกับดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และดัชนีการพัฒนายั่งยืนในการประเมินผลกระทบของการพัฒนา สำหรับคุณภาพสังคม (Social Quality) ถึงแม้จะเป็นเรื่องใหม่มากในสังคมไทย แต่เมื่อทำการศึกษาก็พบว่า มีหลากหลายหน่วยงานที่ได้ทำการศึกษาแนวคิดที่เชื่อมโยงกับเรื่องคุณภาพสังคม เพื่อให้สังคมไทยไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาประเทศในหลายด้าน ประกอบไปด้วย ประการแรก คือความเป็นปึกแผ่นทางสังคมซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 มิติ คือการลดความไม่เท่าเทียม และความขัดแย้ง การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ประการที่สอง คือการสร้างทุนทางสังคม คือการนำเอาทรัพยากรที่มีศักยภาพมาเชื่อมต่อการเป็นสมาชิกในเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในเชิงสถาบันไว้เป็นฐานสนับสนุน เพื่อให้มีบทบาทในการผลิตซ้ำในชนชั้นและประการที่สาม คือการสร้างเครือข่ายทางสังคม คือการทำกิจกรรมให้เกิดกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นกลุ่มองค์กร หรือกลุ่มบุคคล เพื่อจุดประสงค์ของการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิตระหว่างองค์กรสมาชิก ซึ่งคุณภาพทางสังคมถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย คือการปกครองที่อำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน โดยประชาชนเป็นผู้ปกครองตนเอง ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในประเทศของตน และมีความเท่าเทียมกัน ดังนั้นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงต้องมีกติกาหรือรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดระบบ เพื่อใช้ในการปกครองประเทศ และสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่านี้คือคน หรือประชาชนที่เป็นเจ้าของประเทศที่มีความแตกต่าง หลากหลายจะต้องมีความเป็นพลเมือง จึงจะประสบความสำเร็จได้ ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย แต่ไม่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่ดีแล้ว ประชาธิปไตยก็ล้มเหลว เต็มไปด้วยปัญหาต่างๆ เช่น เกิดการแตกแยกกันในสังคม เพราะประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่าง และไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความแตกแยก ขัดแย้ง และแบ่งเป็น

ฝึกฝาย ไม่ฟังซึ่งกันและกัน และถ้าขัดแย้งกันมากแล้วไม่ได้ตัดสินใจด้วยความจริง กรอบ กติกา และกระบวนการยุติธรรม ในที่สุดก็นำไปสู่ความรุนแรง และการนองเลือด หรือถึงขนาดเกิดสงครามกลางเมืองขึ้นมาได้ หรือถ้าไม่เกิดเหตุการณ์รุนแรงนองเลือด ประชาธิปไตยที่ไร้ซึ่งพลเมือง ก็จะเป็นประชาธิปไตยที่ใช้สิทธิเสรีภาพกันตามอำเภอใจ ทุกๆ คนต่างอ้างแต่สิทธิเสรีภาพของตนเองทั้งนั้น แต่ไม่มีใครพูดถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ใครอยากทำอะไรก็ทำ ไม่เห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้สังคมดีขึ้นหรือเลวลง ในที่สุดสิทธิเสรีภาพก็จะนำไปสู่ความเสื่อมทรามของสังคม ลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นได้เอง หากแต่ต้องมีการฝึกฝนเรียนรู้กันไปตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย เพื่อให้รู้จักการยอมรับความแตกต่าง การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อสังคม

การให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองมีความจำเป็นต่อสังคมไทย เพราะความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองของไทยในปัจจุบัน สังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ถ้าทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอาศัยสถานศึกษาเพราะสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จะช่วยพัฒนาให้คนเป็นพลเมืองดี โดยทั่วไปการให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้มีความเป็นพลเมืองดี และมีความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมได้นั้นจำเป็นต้องมีสถาบันครอบครัว การศึกษา ศาสนาเข้ามาประสานงานร่วมมือกันเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้คู่คุณธรรม คือการเป็นคนเก่งและเป็นคนดีควบคู่กันไป เพราะหากเด็กและเยาวชนของประเทศเรียนเก่งมีความรู้ ความสามารถแต่ขาดการประพฤติตนที่ดีในการดำเนินชีวิตในสังคม เด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็อาจสร้างความเสียหายหรือเป็นบุคคลที่อันตรายต่อสังคมและประเทศชาติได้ ฉะนั้นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีทั้งความคิด และการประพฤติตนให้เป็นพลเมืองดีของสังคมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

โดยสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยในปัจจุบันยังขาดเสถียรภาพ และยังไม่สามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายในการเป็นสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าหากสังคมมีคุณภาพแล้วจะทำให้เกิดปัจจัยแวดล้อมที่ดีที่นำไปสู่การเป็นพลเมือง อันหมายถึงผู้ที่เคารพกติกา เคารพสิทธิผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ได้ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษากลุ่มนักศึกษาเนื่องจากเป็นกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ และเป็นกำลังของชาติที่จะขับเคลื่อนให้เจริญก้าวหน้าได้ในอนาคต

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการเสริมสร้างการให้สังคมในมหาวิทยาลัยเป็นสังคมที่มีคุณภาพเพื่อนำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามทั้งหมดจำนวน 15,310 คน (สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2559) โดยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วย สูตรทาโร ยามาเน่ ได้จำนวน 400 คน

4.2 พื้นที่เป้าหมาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

- (1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สังกัดคณะ ชั้นปี และรายได้
- (2) ปัจจัยของคุณภาพสังคม จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ทุนทางสังคม และการสร้างเครือข่ายทางสังคม

2) ตัวแปรตาม คือ ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ได้แก่ ด้านการเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

4.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัยเป็นการวิจัย 12 เดือน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 คุณภาพสังคม หมายถึง ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ทุนทางสังคม และการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

5.1.1 ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม หมายถึง ความสามัคคี การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การเปิดโอกาสให้ทุกคนทุกเพศเข้ามามีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัย

5.1.2 ทูทางสังคม หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทุกข์ร้อน หรือแม้กระทั่งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักในรอบรั้วของมหาวิทยาลัย

5.1.3 การสร้างเครือข่ายทางสังคม หมายถึง ส่งเสริม สนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง รวมถึงแลกเปลี่ยนเรียนรู้การร่วมกิจกรรมทั้งในมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยอื่นๆ เมื่อมีโอกาส

5.2 ความเป็นพลเมือง หมายถึง การเคารพกติกา เคารพสิทธิผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

5.2.1 การเคารพกติกา หมายถึง การเคารพกฎ ระเบียบ หรือกติกาที่กำหนดขึ้นมาในการประพฤติปฏิบัติ และแนะนำ ตักเตือนกับผู้ที่กระทำผิดกติกาที่ตั้งไว้

5.2.2 เคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพพร้อมให้เกียรติเสียส่วนน้อยเสมอ โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นเป็นอันขาด

5.2.3 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ประพฤติปฏิบัติตนตามความรับผิดชอบต่อตนเองอย่างเคร่งครัด ไม่ยึดเอาผลประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง

5.3 นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาคณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้องค์ความรู้เรื่องคุณภาพสังคมและความเป็นพลเมืองของนักศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาต่อไปในอนาคต

6.2 ส่งเสริมและสนับสนุน รวมถึงการให้ความสำคัญต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อพัฒนาสังคมที่ดีต่อไป

6.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปวางแผน เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา และนำไปสู่การเป็นสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคม
2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง
3. ข้อมูลบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคม

เรื่องคุณภาพสังคม (Social Quality) จะเป็นเรื่องใหม่มากในสังคมไทย แต่เมื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้พบว่า มีหลากหลายหน่วยงานที่ได้ทำการศึกษาแนวคิดที่เชื่อมโยงกับเรื่องคุณภาพสังคมเพื่อให้สังคมไทยไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาประเทศ และนอกจากการศึกษาจากนักวิชาการของประเทศไทยแล้ว ก็ยังพบว่านักวิชาการต่างประเทศเองก็ได้ทำการศึกษาเรื่องนี้เช่นเดียวกัน และแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคมก็ยังเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดอื่นๆ ดังนี้

แนวคิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (Social Cohesion) จุดเน้นของความเป็นปึกแผ่นทางสังคมมีเป้าหมายในสองมิติของการพัฒนาสังคมที่เกี่ยวข้องกันและกัน แต่สามารถแยกออกจากกันได้ในการวิเคราะห์ มิติแรก คือ การลดความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียม ความแตกแยกและความขัดแย้ง ซึ่งได้ครอบคลุมแนวคิดการกีดกันทางสังคมไว้ในมิตินี้ มิติที่สอง ได้รวมองค์ประกอบที่มีเจตจำนงในการสร้างความเข้มแข็ง ได้แก่ การเชื่อมโยงทางสังคม พันธะ และความผูกพันต่อชุมชน มิตินี้ได้รวมเอาแนวความคิดทุนทางสังคมเข้าไปด้วย สำหรับการวัดความเป็นปึกแผ่นทางสังคมมีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น อัตราการเป็นสมาชิกขององค์กรและการมีส่วนร่วมในองค์กร ความสัมพันธ์และความไว้วางใจทางสังคม ผลการปฏิบัติงานของสถาบันสาธารณะและเอกชน การกระจายรายได้ ความเป็นฝักฝ่ายของกลุ่มเชื้อชาติ การรังเกียจและกีดกันทางเพศ ในเรื่องการศึกษา การทำงาน และการสาธารณสุข (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550, หน้า 29-30)

แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital) ในช่วงปี 1980s มีนักสังคมวิทยา 2 ท่านคือ Pierre Bourdieu และ James S. Coleman ซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญและได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างมากในการบุกเบิกและวิเคราะห์แนวความคิดอย่างเป็นระบบ และถือเป็นต้นแบบแนวคิดในปัจจุบัน แนวคิดทุนทางสังคมว่าเป็น “การนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่จริงหรือที่มีศักยภาพมารวมเข้าด้วยกัน โดยเชื่อมต่อกับเรื่องของการเป็นสมาชิกในเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์เชิงสถาบันซึ่งมีมากน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ซึ่งจะทำให้คนที่เป็สมาชิกมีทุนเป็นของตนเองร่วมกันไว้เป็นฐานสนับสนุน” ทุนทางสังคม

James S. Coleman ได้อธิบายทุนทางสังคมในฐานะที่เป็นตัวเชื่อมประสานการจัดระเบียบหรือการจัดองค์กร สมาคม เขาเชื่อว่า ทุนทางสังคม มีอยู่ในโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่าง

บุคคลมาตั้งแต่ดั้งเดิม ซึ่งทำให้การกระทำที่โยงโยในสังคมของแต่ละคนดูง่ายขึ้น เช่น พ่อค้าในตลาดเมืองไคโรจะมีการให้ข้อมูลลูกค้าแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการถ้อยที่ถ้อยอาศัย หรือการเอื้อประโยชน์ต่อกัน ซึ่งเป็นเกณฑ์ของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นความพอใจร่วมกัน การสื่อสารและการรับรองต่างๆ จะเกิดขึ้นในเครือข่ายทางสังคม นั่นคือ Coleman เห็นว่า “ทุนทางสังคมสามารถมีลักษณะของผลประโยชน์สาธารณะได้” ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถดำเนินการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550, หน้า 29-30)

แนวคิดเกี่ยวกับการเครือข่ายทางสังคม (Social Network) กล่าวได้ว่ารากฐานของแนวคิดเครือข่ายทางสังคมมีที่มาจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) อันถือเป็นทฤษฎีมหภาค (Macro Theory) และเก่าแก่ทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา ซึ่งนำไปใช้ได้ในการศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมตั้งแต่ระดับจุลภาค/ปัจเจกบุคคล (Micro Level - Individual) ไปจนถึงระดับมหภาค/สังคม (Macro Level - Society) โดยมีแหล่งกำเนิดของทฤษฎีจาก 3 แหล่ง คือ เศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian Economics) มานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) และจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550, หน้า 115-116) การสร้างเครือข่าย (Networking) หมายถึงกิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่มซึ่งอาจเป็นกลุ่มองค์กร หรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิตระหว่างองค์กรสมาชิกต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย (นฤมล นิราทร, 2543, หน้า 8)

สำหรับเหตุผลในการสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้น นฤมล นิราทร (2543, หน้า 11-12) กล่าวว่า เป็นเพราะ 1) ต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ต้องการมีหมู่ มีพวก 2) ต้องการทรัพยากรในการทำงาน 3) ต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน 4) ต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา 5) ต้องการประหยัด และ 6) ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงมีปัจจัยเสริมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ คือความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

1.1 เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs)

องค์การสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย ได้รายงานผลเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของประเทศไทยว่า จากการประชุมเมื่อ พ.ศ. 2543 เกือบทุกประเทศทั่วโลก ได้มารวมตัวกันในการประชุมสุดยอดแห่งสหัสวรรษขององค์การสหประชาชาติที่นครนิวยอร์ก ในการประชุมครั้งนั้น ผู้นำรัฐได้ตกลงตั้งเป้าหมายในการพัฒนาที่ทุกประเทศจะต้องบรรลุให้ได้ภายใน พ.ศ. 2558 โดยปัจจุบัน (พ.ศ. 2559) ก็ยังคงดำเนินงานอยู่เช่นเดิม ซึ่งเป้าหมายดังกล่าว เรียกว่า “เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ” (Millennium Development Goals) ที่มาจากปฏิญญาแห่งสหัสวรรษ ซึ่งประกอบไปด้วยเป้าหมายหลัก 8 ข้อ ดังนี้ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550, หน้า 33)

เป้าหมายที่หนึ่ง	ขจัดความยากจนและความหิวโหย
เป้าหมายที่สอง	ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา
เป้าหมายที่สาม	ส่งเสริมบทบาทสตรีและความเท่าเทียมกันทางเพศ
เป้าหมายที่สี่	ลดอัตราการตายของเด็ก
เป้าหมายที่ห้า	พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์
เป้าหมายที่หก	ต่อสู้โรคเอดส์ มาเลเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ

เป้าหมายที่เจ็ด	รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
เป้าหมายที่แปด	ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

จากเป้าหมายทั้ง 8 ด้าน ดังกล่าวนั้น ยังประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อยอีกจำนวน 18 ข้อ และตัวชี้วัดอีก 48 ตัวชี้วัด ดังนี้

เป้าหมายหลักที่หนึ่ง ขจัดความยากจนและความหิวโหย ประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อย 2 เป้าหมาย ได้แก่

- เป้าหมายย่อยที่หนึ่ง ลดสัดส่วนประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 1 เหรียญสหรัฐ ต่อวันลงครึ่งหนึ่งในช่วง 2533-2558 ประกอบด้วยตัวชี้วัด

1) ลดสัดส่วนประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 1 เหรียญสหรัฐต่อวัน (ปรับตามอำนาจการซื้อ)

2) ช่องว่างความยากจน

3) สัดส่วนรายได้/รายจ่ายของประชากร 20% ที่ยากจนที่สุด

- เป้าหมายย่อยที่ 2 ลดสัดส่วนประชากรที่หิวโหยลงครึ่งหนึ่งในช่วง ปี 2533-2558 ประกอบด้วย

4) อัตราเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์

5) สัดส่วนประชากรที่ได้รับพลังงานอาหารต่ำกว่าเกณฑ์ความต้องการ

เป้าหมายหลักที่สอง ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อย 1 เป้าหมาย ได้แก่

- เป้าหมายย่อยที่ 3 ให้เด็กทุกคนทั้งหญิง และชายสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา

6) อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนสุทธิในระดับประถมศึกษา

7) อัตราคงอยู่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 5

8) อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรอายุ 15-24 ปี

เป้าหมายหลักที่สาม ส่งเสริมบทบาทสตรีและความเท่าเทียมกันทางเพศ ประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อย 1 เป้าหมาย ได้แก่

- เป้าหมายย่อยที่ 4 ขจัดความไม่เท่าเทียมทางเพศในการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาภายใน ปี 2548 และในทุกระดับการศึกษาใน ปี 2558

9) สัดส่วนหญิงต่อชายในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

10) อัตราการอ่านออกเขียนได้หญิงต่อชายอายุ 15-24 ปี

11) สัดส่วนผู้หญิงที่ทำงานและได้รับค่าตอบแทนนอกภาคเกษตร

12) สัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภา

เป้าหมายหลักที่สี่ ลดอัตราการตายของเด็ก ประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อย 1 เป้าหมาย ได้แก่

- เป้าหมายย่อยที่ 5 ลดอัตราการตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีลงสองในสามในช่วง ปี 2533-2558

13) อัตราการตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

14) อัตราการตายของทารก

15) สัดส่วนเด็กอายุ 1 ปี ที่ได้รับวัคซีนโรคหัด

เป้าหมายหลักที่ห้า พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์ ประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อย 1 เป้าหมาย
ได้แก่

- เป้าหมายย่อยที่ 6 ลดอัตราการตายของมารดาสองในสามในช่วง ปี 2533-2558

16) อัตราการตายของมารดา

17) สัดส่วนการคลอดบุตรที่ได้รับการดูแลจากบุคลากรสาธารณสุข

เป้าหมายหลักที่หก ต่อสู้โรคเอดส์ มาเลเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ ประกอบไปด้วย
เป้าหมายย่อย 2 เป้าหมาย ได้แก่

- เป้าหมายย่อยที่ 7 ชะลอและลดการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ภายในปี 2558

18) อัตราการติดเชื้อเอชไอวี (HIV) ในสตรีมีครรภ์อายุ 15-24 ปี

19) อัตราการใช้ถุงยางอนามัยในการคุมกำเนิดของสตรีที่สมรสในช่วงอายุ 15-49 ปี

20) สัดส่วนของเด็กวัยเรียนที่กำพร้าต่อเด็กที่ไม่กำพร้าในช่วงอายุ 10-14 ปี

- เป้าหมายย่อยที่ 8 ป้องกันและลดอัตราการเกิดโรคมมาลาเรียและโรคสำคัญอื่นๆ ภายใน
ปี 2558

21) อัตราการเกิดโรคมมาลาเรีย

22) การป้องกันโรคมมาลาเรีย: อัตราการใช้มุ้งกันยุงประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี

23) อัตราการแพร่ระบาดของวัณโรค

24) สัดส่วนผู้ป่วยวัณโรคที่ตรวจพบ

เป้าหมายหลักที่เจ็ด รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย เป้าหมาย
ย่อย 3 เป้าหมาย ได้แก่

- เป้าหมายย่อยที่ 9 กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาประเทศ ให้สอดคล้องกับแนวทาง
การพัฒนาที่ยั่งยืน และลดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

25) สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ

26) สัดส่วนพื้นที่อนุรักษ์เพื่อพิทักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพต่อพื้นที่ประเทศ

27) อัตราการใช้พลังงาน (เทียบเท่ากิโลกรัมน้ำมันดิบ) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมใน
ประเทศ 1 เหยียดสหรัฐ (ปรับตามอัตราการซื้อ)

28) อัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อประชากร

29) สัดส่วนประชากรที่ใช้เชื้อเพลิงประเภทฟืน ถ่านและมูลสัตว์

- เป้าหมายย่อยที่ 10 ลดสัดส่วนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำดื่มสะอาด และสวม
สุขลักษณะลงครึ่งหนึ่งภายใน ปี 2558

30) สัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำดื่มสะอาด

31) สัดส่วนประชากรที่ใช้สุขภัณฑ์สุขลักษณะ

- เป้าหมายย่อยที่ 11 ยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรในชุมชนแออัด 100 ล้านคนทั่วโลก
ใน ปี 2563

32) สัดส่วนประชากรที่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยเป็นเจ้าของหรือเช่า

เป้าหมายหลักที่แปด ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก ประกอบ
ไปด้วย เป้าหมายย่อย 7 เป้าหมาย ได้แก่

- เป้าหมายย่อยที่ 12 พัฒนาระบบการค้าและการเงินแบบเปิด ที่ทุกฝ่ายเคารพกฎ และ
กติกาข้อตกลง มีความแน่นอน และไม่เลือกปฏิบัติ

- เป้าหมายย่อยที่ 13 ให้ความสำคัญกับประเทศพัฒนาแล้ว
- เป้าหมายย่อยที่ 14 ให้ความสำคัญกับประเทศที่ไม่มีพรมแดนติดทะเล และประเทศหมู่เกาะขนาดเล็ก
- เป้าหมายย่อยที่ 15 จัดการปัญหาหนี้ของประเทศกำลังพัฒนาด้วยมาตรการภายในระหว่างประเทศ เพื่อบรรเทา และแก้ไขปัญหาในระยะยาว

ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ

33) สัดส่วนเงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (เงินกู้และเงินให้เปล่า-ODA) รวมและสุทธิต่อรายได้ ประชาชาติของประเทศ OECD/DAC

34) สัดส่วน ODA เพื่อพัฒนาบริการสังคมขั้นพื้นฐาน

35) สัดส่วน ODA ที่ไม่มีเงื่อนไขผูกพัน

36) สัดส่วน ODA ต่อรายได้ประชาชาติของประเทศที่ไม่มีพรมแดนติดทะเล

37) สัดส่วน ODA ต่อรายได้ประชาชาติของประเทศหมู่เกาะขนาดเล็ก

การเข้าถึงตลาดการค้า

38) สัดส่วนสินค้านำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่ต้องเสียภาษีนำเข้า

39) อัตราภาษีนำเข้าเฉลี่ยที่ประเทศพัฒนาแล้วจัดเก็บจากสินค้า เครื่องนุ่งห่มจากประเทศกำลังพัฒนา

40) การอุดหนุนสินค้าเกษตรคิดเป็นสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของศักยภาพการค้า

ความสามารถในการจัดการและรับภาระหนี้ในระยะยาว

42) จำนวนประเทศที่บรรลุข้อตกลงหนี้ของประเทศที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (Heavily Indebted Poor Countries-HIPC) และจำนวนประเทศที่ได้ดำเนินการสำเร็จจลุล่วง

43) มูลค่าการปลดหนี้ (เหรียญสหรัฐ) ตามโครงการ HIPC

44) ภาระการจ่ายคืนหนี้ คิดเป็นสัดส่วนของมูลค่าสินค้าออกและบริการ

- เป้าหมายย่อยที่ 16 ร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนา กำหนด และดำเนินยุทธศาสตร์สร้างงานให้เยาวชน

45) อัตราการว่างงานในประชากรอายุ 15-24 ปี (ทั้งหมด)

- เป้าหมายย่อยที่ 17 ร่วมมือกับบริษัทดำเนินการให้ประเทศกำลังพัฒนา สามารถเข้าถึงยาที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในราคาถูก

46) สัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงยาที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ

- เป้าหมายย่อยที่ 18 ร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศ

47) จำนวนสายโทรศัพท์มือถือต่อประชากร 100 คน

48) จำนวนคอมพิวเตอร์ต่อประชากร 100 คน

โดยมีกรอบระยะเวลาสัมฤทธิ์ภายใน ปี 2558 และจุดเด่นของ MDGs คือ เป็นกรอบความรับผิดชอบร่วมกันของผู้นำ 189 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยที่ได้ตกลงใช้ประเมินการดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา องค์การระหว่างประเทศ องค์การภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน นอกจากนี้ยังเป็นกรอบการติดตามผลการพัฒนาคน ตามที่ได้ตกลงร่วมกัน ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางมากกว่าการเพิ่มรายได้ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงสุขภาพ

การศึกษา ความเท่าเทียมทางเพศ และสิ่งแวดล้อม การระดมพลังประชาชน และองค์กรประชาสังคม เพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างภาคีการพัฒนา

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคมในต่างประเทศ

การศึกษาเรื่องคุณภาพสังคม ผู้ที่ทำการศึกษาในต่างประเทศ ต่างก็ได้ใช้คำที่แตกต่างกัน บางประเทศใช้คำว่า ดัชนีสังคมโดยตรงเลยก็มี บางประเทศใช้คำว่า รายงานทางสังคมก็มี (อ้างถึงใน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550, หน้า 57-62) โดยดัชนีสังคมยุโรป สหภาพยุโรป ได้จัดทำระบบดัชนีสังคม เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นกรอบแนวคิดในการนำไปใช้ ประกอบด้วย 13 องค์ประกอบ 13 ดัชนี ได้แก่

1 ด้านประชากร ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 1 องค์ประกอบ และดัชนีสังคม 4 ดัชนี ดังนี้

1.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 โครงสร้างสังคม (โครงสร้างประชากร)

- ขนาดและการเติบโตของประชากร
- โครงสร้างประชากร (อายุ สถานภาพสมรส)
- ความหนาแน่นและการกระจายตัวของประชากร
- ผู้อพยพชาวต่างชาติ

2 ด้านครัวเรือนและครอบครัว ประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ และดัชนี 9 ดัชนี ดังนี้

2.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การลดความแตกต่าง และความไม่เท่าเทียม

- ความเท่าเทียมของหญิงชาย (งานบ้าน การดูแลเด็ก และทัศนคติต่อบทบาททางเพศ และความสัมพันธ์ระหว่างวัยภายในครัวเรือน)

2.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งแก่การเชื่อมโยงทางสังคมและทุนทางสังคม

- การดำรงอยู่และความเข้มข้นของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน
- การดูแลผู้สูงอายุของสมาชิกในครัวเรือน
- คุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน

2.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 การพิทักษ์ทุนมนุษย์ โครงสร้างสังคม (โครงสร้างประชากร)

- บทบาทของครัวเรือนในการให้การศึกษาและดูแลเด็ก
- โครงสร้างของครอบครัวเดี่ยว
- การแต่งงานและการหย่าร้าง

2.4 องค์ประกอบย่อยที่ 4 ค่านิยมและทัศนคติ

- ทัศนคติต่อการแต่งงาน
- ทัศนคติต่อครอบครัวและเด็ก

3 ด้านที่อยู่อาศัย ประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ และดัชนี 12 ดัชนี ดังนี้

3.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การปรับปรุงสภาพด้านวัตถุ

- อายุของบ้านเรือน
- ระดับการจัดหาที่อยู่อาศัยและพื้นที่บ้านเรือน

- ขนาดของที่อยู่อาศัย
- อุปกรณ์ที่จำเป็นภายในที่อยู่อาศัย
- ความมั่นคง
- ราคาที่อยู่อาศัย
- คุณภาพของสิ่งแวดล้อม

3.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การเพิ่มสุขภาวะเชิงวิสัย

- การประเมินเชิงวิสัยเกี่ยวกับสภาพของที่อยู่อาศัย และคุณภาพสิ่งแวดล้อม

3.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม

- ความแตกต่างเรื่องสภาพที่อยู่อาศัยระหว่างภาค
- ความไม่เท่าเทียมในโอกาส/และความไม่เท่าเทียมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของผู้พิการ

และช่วงชั้นทางสังคม

3.4 องค์ประกอบย่อยที่ 4 การรักษาทุนธรรมชาติ

- การทอดทิ้งทางสังคม : คนไร้บ้าน และสภาพความทรุดโทรมของที่อยู่อาศัย
- การใช้พื้นที่ในการตั้งถิ่นฐาน

4 ด้านการคมนาคม ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ และดัชนี 10 ดัชนี

ดังนี้

4.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การปรับปรุงสภาพด้านวัตถุ

- การเข้าถึงการคมนาคม
- ความเร็วในการเดินทาง
- ต้นทุนการคมนาคม
- การประเมินเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับสภาพการคมนาคมและมลภาวะทางเสียง

4.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การเพิ่มสุขภาวะเชิงอัตวิสัย

- ความแตกต่างระหว่างภาคในเรื่องคุณภาพของการคมนาคม
- ความเท่าเทียมในโอกาส/และความไม่เท่าเทียมในการคมนาคมของผู้พิการ

4.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม

- การทอดทิ้งทางสังคม : การไม่สามารถเข้าถึงการคมนาคมทั้งของรัฐและเอกชน

4.4 องค์ประกอบย่อยที่ 4 การพิทักษ์ทุนมนุษย์

- อุบัติเหตุการจราจร

4.5 องค์ประกอบย่อยที่ 5 การรักษาทุนธรรมชาติ

- มลภาวะอันเนื่องมาจากการคมนาคม
- การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอันเนื่องมาจากการคมนาคม (พลังงาน พื้นที่)

5 ด้านเวลาพักผ่อน การสื่อสาร และวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ และดัชนี 10 ดัชนี ดังนี้

5.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การปรับปรุงสภาพด้านวัตถุ

- ปริมาณเวลาว่าง
- การมีสิ่งอำนวยความสะดวกและสินค้าเกี่ยวกับการพักผ่อน การสื่อสาร และ

วัฒนธรรม

5.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การเพิ่มสุขภาวะอัตวิสัย

- การประเมินเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเวลาพักผ่อน และความเป็นไปได้ในการร่วมทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณี

5.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม

- ความแตกต่างระหว่างภาคเกี่ยวกับการมีให้ของสิ่งอำนวยความสะดวก และสินค้าที่เกี่ยวกับการพักผ่อน การสื่อสาร และวัฒนธรรม

- ความเท่าเทียมในโอกาส/ความไม่เท่าเทียมในเรื่องของเวลาพักผ่อนของชายหญิง และการเข้าถึงการสื่อสาร และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีของผู้พิการ

5.4 องค์ประกอบย่อยที่ 4 การสร้างความเข้มแข็งแก่การเชื่อมโยงทางสังคม และทุนทางสังคม

- การแลกเปลี่ยนสินค้าทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศในยุโรป

5.5 องค์ประกอบย่อยที่ 5 การพิทักษ์ทุนมนุษย์

- กิจกรรมการใช้เวลาว่างในการส่งเสริมสุขภาพ

- กิจกรรมการใช้เวลาว่างในการส่งเสริมความรู้

5.6 องค์ประกอบย่อยที่ 6 การรักษาทุนธรรมชาติ: โครงสร้างสังคม (ค่านิยมและทัศนคติ)

- การใช้กระดาษ

- ความสำคัญเชิงอัตวิสัยของการพักผ่อนและวัฒนธรรม

6 ด้านการมีส่วนร่วมและการบูรณาการทางสังคม และการเมือง ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ และดัชนี 12 ดัชนี ดังนี้

6.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม

- ความไม่เท่าเทียมในโอกาส/และความไม่เท่าเทียมด้านการมีส่วนร่วม และบูรณาการทางสังคมและการเมืองประเด็นหญิงและชาย วัย ช่วงชั้นทางสังคม ผู้พิการ

- การทอดทิ้งทางสังคม: การโดดเดี่ยวทางสังคม

- การมีความสัมพันธ์ทางสังคม (ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายนอกครอบครัว เครือข่ายไม่เป็นทางการ การเป็นสมาชิกของกลุ่ม)

- การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมือง (ความถี่ในการติดต่อ การสนับสนุน เครือข่ายไม่เป็นทางการ การเป็นอาสาสมัคร การมีส่วนร่วมทางการเมือง)

6.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งแก่การเชื่อมโยงทางสังคม และทุนทางสังคม

- คุณภาพความสัมพันธ์ทางสังคม (ระดับความไว้วางใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ค่านิยมร่วม ความเป็นปึกแผ่น ความขัดแย้ง ทัศนคติต่อกลุ่มประชากร และความรู้สึกโดดเดี่ยว)

- ความไว้วางใจต่อสถาบันทางการเมือง

- อัตลักษณ์ของยุโรป

- ความสัมพันธ์ทางสังคมและทัศนคติทางสัญชาติจากประเทศในยุโรป

- จุดร่วมเรื่องทัศนคติและค่านิยมพื้นฐานของประเทศในยุโรป

6.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 โครงสร้างทางสังคม (ค่านิยมและทัศนคติ)

- ความโน้มเอียงทางการเมือง

- การให้ความสำคัญต่อศาสนา

7 ด้านการศึกษาและการอบรมอาชีพ ประกอบด้วย องค์กรประกอบย่อย 6 องค์กรประกอบ และดัชนี 14 ดัชนี ดังนี้

- 7.1 องค์กรประกอบย่อยที่ 1 การปรับปรุงสภาพด้านวัตถุ
 - ระดับการศึกษาและการอบรมด้านอาชีพ
 - ประสิทธิภาพด้านการศึกษา
- 7.2 องค์กรประกอบย่อยที่ 2 การเพิ่มสุขภาวะวิสัย
 - การประเมินเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับระดับของการศึกษาและอบรมอาชีพ
- 7.3 องค์กรประกอบย่อยที่ 3 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม
 - ความแตกต่างระหว่างภาคเกี่ยวกับการศึกษาและการอบรมอาชีพ และการลงทุนด้านการศึกษา
 - ความไม่เท่าเทียมในโอกาส/และความไม่เท่าเทียมในเรื่องการมีส่วนร่วม และคุณภาพการศึกษาในประเด็นหญิงและชาย ช่วงชั้นทางสังคม ผู้พิการ และกลุ่ม
 - การทอดทิ้งทางสังคม: การไม่สำเร็จการศึกษาและอบรมอาชีพ
- 7.4 องค์กรประกอบย่อยที่ 4 การสร้างความเข้มแข็งแก่การเชื่อมโยงทางสังคม และทุนทางสังคม
 - การแลกเปลี่ยนนักเรียนและนักศึกษาระหว่างประเทศในยุโรป และการสอนการกระจายของภาษายุโรป
- 7.5 องค์กรประกอบย่อยที่ 5 การพิทักษ์ทุนมนุษย์
 - การเข้าถึงสถาบันการศึกษา
 - การเข้าเรียนของเด็กและเยาวชน
 - การมีส่วนร่วมในการอบรมอย่างต่อเนื่อง
 - ครูและอาจารย์
 - GDP ที่ใช้ด้านการศึกษา
- 7.6 องค์กรประกอบย่อยที่ 6 โครงสร้าง (ค่านิยมและทัศนคติ)
 - การให้ความสำคัญต่อการศึกษาเชิงอัตวิสัย

8 ด้านตลาดแรงงานและสภาพการทำงาน ประกอบด้วย องค์กรประกอบย่อย 7 องค์กรประกอบ และดัชนี 21 ดัชนี ดังนี้

- 8.1 องค์กรประกอบย่อยที่ 1 การปรับปรุงสภาพด้านวัตถุ
 - ตลาดแรงงาน: โอกาสและความเสี่ยง
 - ระดับการจ้างงาน
 - สภาพเงื่อนไขการทำงาน
 - การเคลื่อนย้าย
 - การว่างงาน
- 8.2 องค์กรประกอบย่อยที่ 2 การเพิ่มสุขภาวะวิสัย
 - การประเมินเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับสถานการณ์การจ้างงานส่วนบุคคล
- 8.3 องค์กรประกอบย่อยที่ 3 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม
 - ความแตกต่างระหว่างภาคเกี่ยวกับโอกาสและความเสี่ยง

- ความไม่เท่าเทียมในโอกาส/และความไม่เท่าเทียมเรื่องการทำงานในประเด็นหญิงชาย ช่วงชั้นทางสังคม ผู้พิการ และกลุ่ม

8.4 องค์ประกอบย่อยที่ 4 การสร้างความเข้มแข็งแก่การเชื่อมโยงทางสังคม และทุนทางสังคม

- การทอดทิ้งทางสังคม: การว่างงานระยะยาว
- การมีส่วนร่วมในพื้นที่ของชีวิตการทำงาน
- คุณภาพของความสัมพันธ์ทางสังคมในสถานที่ทำงาน
- ความไว้วางใจต่อสหภาพแรงงาน
- การแลกเปลี่ยนผู้ปฏิบัติงานระหว่างประเทศในยุโรป

8.5 องค์ประกอบย่อยที่ 5 การพิทักษ์ทุนมนุษย์

- อุบัติเหตุในการทำงานและโรคที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ
- การมีส่วนร่วมในการอบรมต่อเนื่อง

8.6 องค์ประกอบย่อยที่ 6 การรักษาทุนธรรมชาติ

- การใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากเศรษฐกิจ
- มลภาวะจากเศรษฐกิจ

8.7 องค์ประกอบย่อยที่ 7 โครงสร้างสังคม (โครงสร้างสังคม/เศรษฐกิจ/ค่านิยมและทัศนคติ)

- สถานภาพการทำงาน
- โครงสร้างอาชีพ
- โครงสร้างของภาคส่วนทางเศรษฐกิจ
- ความสำคัญเชิงอัตวิสัยของงานและลักษณะงาน

9 ด้านมาตรฐานการดำรงชีวิตและแบบแผนการบริโภค ประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ และดัชนี 15 ดัชนี ดังนี้

9.1 องค์ประกอบย่อยที่ 7 การปรับปรุงสภาพด้านวัตถุ

- ระดับรายได้และการเติบโต
- ทรัพย์สิน
- ระดับการมีสินค้าและบริการส่วนบุคคล
- ค่าใช้จ่ายที่จำเป็น

9.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การเพิ่มสุขภาวะเชิงอัตวิสัย

- การประเมินเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านการเงินและระดับการดำรงชีวิต

9.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม

- ความไม่เท่าเทียมของรายได้และมาตรฐานในการดำรงชีวิต
- การประเมินเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมของรายได้และมาตรฐานในการดำรงชีวิต

การดำรงชีวิต

- ความแตกต่างระหว่างภาคเกี่ยวกับรายได้และมาตรฐานในการดำรงชีวิต
- ความเท่าเทียมในโอกาส/และความไม่เท่าเทียมเรื่องรายได้และมาตรฐานในการดำรงชีวิตในประเด็นหญิงและชาย ช่วงชั้นทางสังคม ผู้พิการ และกลุ่ม

- การทอดทิ้งทางสังคม: ความยากจน

- แบบแผนการบริโภคที่มีสร้างสุขภาวะ
- 9.4 องค์ประกอบย่อยที่ 4 การรักษาทุนธรรมชาติ
- การใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยครัวเรือน (พลังงานน้ำ)
 - แบบแผนการบริโภคที่ไม่สร้างมลภาวะ (ผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตแล้วนำมาใช้ใหม่ได้)
 - มลภาวะจากครัวเรือน (เช่น การไม่นำกลับมาใช้ใหม่ การปล่อยสารทำลายโอโซน)
 - ความสำคัญเชิงอัตวิสัยของรายได้และความมั่นคง

10 ด้านสุขภาพ ประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ และดัชนี 11 ดัชนี ดังนี้

- 10.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การปรับปรุงสภาพด้านวัตถุ
- สถานการณ์ด้านสุขภาพ
- 10.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การเพิ่มสุขภาวะเชิงอัตวิสัย
- การประเมินเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับสถานการณ์ของสุขภาพ
- 10.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม
- ความแตกต่างระหว่างภาคเกี่ยวกับการมีให้ของการดูแลสุขภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวก
 - ความเท่าเทียมในโอกาส/และความไม่เท่าเทียมเรื่องสุขภาพในประเด็นหญิงและชาย ช่วงชั้นทางสังคม ผู้พิการ และกลุ่ม
 - การทอดทิ้งทางสังคม: การเสื่อมโทรมของสุขภาพ
 - แบบแผนการบริโภคที่มีสร้างสุขภาวะ
 - ความไว้วางใจต่อระบบสาธารณสุข
 - การมีให้ของสิ่งจำเป็นสำหรับการดูแลสุขภาพ
 - ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข
 - มาตรการการป้องกันสุขภาพ
 - มาตรการในการช่วยให้ฟื้นคืนสู่สุขภาพปกติ

11 ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ และดัชนี 11 ดัชนี ดังนี้

- 11.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การปรับปรุงสภาพด้านวัตถุ
- ปริมาณของทรัพยากรธรรมชาติ (แร่ น้ำมัน ป่าไม้ น้ำ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์)
 - สถานการณ์สิ่งแวดล้อม (คุณภาพอากาศ น้ำ ป่าไม้ และดิน)
- 11.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การเพิ่มสุขภาวะวิสัย
- ความแตกต่างระหว่างภาคเกี่ยวกับสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อม
- 11.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม
- ความแตกต่างระหว่างภาคเกี่ยวกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม
- 11.4 องค์ประกอบย่อยที่ 4 การพิทักษ์ทุนมนุษย์
- การใช้ทรัพยากรต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์ และการบริการหรือต่อหน่วยงาน GDP (ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และวัตถุดิบ)

- การใช้พลังงานที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้
- มลภาวะต่อหน่วยของการบริโภคพลังงาน
- ค่าใช้จ่ายสาธารณะในการป้องกันและการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม
- พื้นที่อนุรักษ์

11.5 องค์ประกอบย่อยที่ 5 โครงสร้างทางสังคม (ค่านิยมและทัศนคติ)

- ความสำคัญเชิงอัตวิสัยของสิ่งแวดล้อม

12 ด้านความมั่นคงทางสังคม ประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ และดัชนี 4 ดัชนี ดังนี้

12.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การปรับปรุงสภาพด้านวัตถุ

- ความครอบคลุมของความมั่นคงทางสังคม
- ประสิทธิภาพของการประกันสังคม
- ความเท่าเทียมในโอกาส/และความไม่เท่าเทียมด้านความมั่นคงทางสังคมใน

ประเด็นชายหญิง และวัย

12.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งแก่การเชื่อมโยงทางสังคม และทุน

ทางสังคม

- ความเชื่อมั่นในสถาบันที่ดำเนินงานด้านความมั่นคงของสังคม

12.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 โครงสร้างสังคม (ค่านิยมและทัศนคติ)

- ปริมาณอาชญากรรม
- โครงสร้างของผู้กระทำผิด
- โครงสร้างของเหยื่ออาชญากรรม
- การป้องกันและการต่อสู้กับอาชญากรรม

13 ด้านความปลอดภัยและอาชญากรรม ประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ และดัชนี 8 ดัชนี ดังนี้

13.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การเพิ่มสุขภาวะอัตวิสัย

- การประเมินเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับความปลอดภัย

13.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การลดความแตกต่างและความไม่เท่าเทียม

- ความแตกต่างของปริมาณอาชญากรรมระหว่างภาค
- ความไม่เท่าเทียมเกี่ยวกับความปลอดภัยในประเด็นชายและหญิง วัย กลุ่ม

และเชื้อชาติ

13.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งแก่การเชื่อมโยงทางสังคม และ

ทุนทางสังคม

- ความเชื่อมั่นในระบบกฎหมาย

ประเทศแคนาดา ได้จัดทำและสร้างดัชนีทางสังคมในหลายระดับ ทั้งในระดับประเทศ และในระดับรัฐ โดยเริ่มดำเนินการใน ปี ค.ศ. 2000 เครือข่ายการวิจัยนโยบายประเทศแคนาดา ได้จัดทำดัชนีสังคมที่สะท้อนคุณภาพชีวิตของชาวแคนาดา ขึ้นมา 9 มิติ 39 ดัชนี (อ้างถึงใน กระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550, หน้า 214-215) ดังนี้

มิติที่ 1 มิติการมีส่วนร่วมและสิทธิทางการเมือง ประกอบด้วย 2 ดัชนี ได้แก่

- 1) อัตราการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2) ความอดกลั้นต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม

มิติที่ 2 มิติสุขภาพ ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

- 1) ความพึงพอใจต่อระบบสุขภาพ
- 2) อายุขัยเฉลี่ย
- 3) อัตราความเครียดและการฆ่าตัวตาย
- 4) อัตราการสูบบุหรี่

มิติที่ 3 มิติการศึกษา ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

- 1) ระยะเวลาที่ใช้ในระบบการศึกษา
- 2) การเข้าเรียนการศึกษาผู้ใหญ่และโครงการอบรม
- 3) อัตราการรู้หนังสือ
- 4) สัดส่วนนักเรียนต่อครู

มิติที่ 4 มิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 3 ดัชนี ได้แก่

- 1) คุณภาพอากาศ
- 2) คุณภาพน้ำ
- 3) อัตราแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) ของครัวเรือน

มิติที่ 5 มิติแผนงานและเงื่อนไขทางสังคม ประกอบด้วย 5 ดัชนี ได้แก่

- 1) อัตราความยากจน
- 2) อัตราการช่วยเหลือครอบครัวยากจน
- 3) อัตราการเข้าถึงสถานบริการดูแลเด็ก
- 4) อัตราบุคคลที่ใช้ธนาคารอาหาร (Food Bank)
- 5) อัตราการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม

มิติที่ 6 มิติชุมชน ประกอบด้วย 6 ดัชนี ได้แก่

- 1) อัตราผู้ทำงานอาสาสมัคร
- 2) อัตราการใช้เวลาทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ
- 3) ค่าเฉลี่ยการบริจาค เพื่อสาธารณะของบุคคล
- 4) อัตราความรู้สึกลดภัยภายในชุมชน
- 5) อัตราความพึงพอใจในการทำงานของตำรวจ ศาล ราชทัณฑ์ และการคุมประพฤติ
- 6) อัตราการเกิดอาชญากรรม

มิติที่ 7 มิติความอยู่ดีของบุคคล ประกอบด้วย 6 ดัชนี ได้แก่

- 1) อัตราความรู้สึกรังริบของเวลา
- 2) อัตราความรู้สึเกี่ยวกับกรมปฏิบัติสัมพันธ์ทางสังคมกับครอบครัวและเพื่อน
- 3) ความเพียงพอของเวลาว่าง
- 4) ความรู้สึกมั่นคงทางการเงิน
- 5) ความรู้สึกเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง
- 6) ความรู้สึกนับถือตนเอง

มิติที่ 8 มิติการทำงานและเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 7 ดัชนี ได้แก่

- 1) อัตราว่างงานและมีงานทำ
- 2) อัตราผู้ทำงานบางเวลาโดยไม่เต็มใจ
- 3) อัตราล้มละลายของธุรกิจ
- 4) ความรู้สึกต่อความมั่นคงในการทำงาน
- 5) ความพึงพอใจในการทำงานและเงื่อนไขในการทำงาน
- 6) การกระจายรายได้
- 7) ระดับหนี้สินครัวเรือน

มิติที่ 9 มิติรัฐบาล ประกอบด้วย 2 ดัชนี ได้แก่

- 1) อัตราความศรัทธาในรัฐบาล
- 2) อัตราความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง

ประเทศนิวซีแลนด์ ใน ปี ค.ศ.2004 ประเทศนิวซีแลนด์ได้จัดทำรายงานทางสังคม โดยกำหนดเรื่องที่สะท้อนภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมใน 11 มิติ 60 ดัชนี (อ้างอิงใน กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550: 61,216-218) ดังนี้

มิติที่ 1 ประชากร ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

- 1) การเติบโตของประชากร
- 2) เชื้อชาติ
- 3) อายุ
- 4) ครอบครัวและครัวเรือน

มิติที่ 2 ความรู้และทักษะ ประกอบด้วย 5 ดัชนี ได้แก่

- 1) การเข้าเรียนชั้นอนุบาลของเด็กวัย 5 ปี และต่ำกว่า
- 2) อัตราเดโชล์ของโรงเรียน
- 3) จำนวนนักเรียนที่พักการเรียนและออกกลางคัน
- 4) ระดับคุณภาพของการศึกษา
- 5) การศึกษาของประชากรในชุมชน

มิติที่ 3 มาตรฐานทางเศรษฐกิจของการดำรงชีวิต ประกอบด้วย 5 ดัชนี ได้แก่

- 1) รายได้ครัวเรือน
- 2) ดัชนีราคาผู้บริโภค
- 3) ดัชนีราคาอาหาร
- 4) รายจ่ายของครัวเรือน
- 5) ดัชนีภาวะด้อยโอกาสทางสังคม

มิติที่ 4 พัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 6 ดัชนี ได้แก่

- 1) การเติบโตทางเศรษฐกิจ
- 2) การมีงานทำ
- 3) จำนวนการเติบโตทางธุรกิจ
- 4) การเปลี่ยนแปลงของการค้าปลีก
- 5) จำนวนการก่อสร้างบ้านใหม่

- 6) จำนวนวันที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักในห้อง
 มิติที่ 5 ที่อยู่อาศัย ประกอบด้วย 5 ดัชนี ได้แก่
- 1) ร้อยละของการมีบ้านพักอาศัยเป็นของตนเอง
 - 2) ราคาบ้านและความสามารถในการซื้อ
 - 3) ความหนาแน่นในครัวเรือน
 - 4) จำนวนบ้านที่รัฐบาลสร้าง
 - 5) ความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยในเขตเมือง
- มิติที่ 6 สุขภาพ ประกอบด้วย 12 ดัชนี ได้แก่
- 1) อายุคาดหวังเฉลี่ย
 - 2) น้ำหนักทารกแรกเกิด
 - 3) อัตราการตายคลอด
 - 4) อัตราหญิงวัยรุ่นอายุ 13-17 ปีที่มีบุตร
 - 5) อัตราการเป็นโรคไข้สมองอักเสบ
 - 6) อัตราการเป็นวัณโรค
 - 7) อัตราการเป็นเบาหวาน
 - 8) อัตราแพทย์ต่อประชากร
 - 9) สุขภาพจิต
 - 10) การประเมินสถานะทางสุขภาพตนเองของประชาชน
 - 11) ความถี่ในการออกกำลังกาย
 - 12) การสูบบุหรี่
- มิติที่ 7 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประกอบด้วย 5 ดัชนี ได้แก่
- 1) การจัดการของเสียและการนำมาใช้ใหม่
 - 2) ความหลากหลายทางชีวภาพ
 - 3) คุณภาพอากาศ
 - 4) คุณภาพน้ำในแม่น้ำ ทะเลสาบ และทะเล
 - 5) คุณภาพน้ำดื่ม
- มิติที่ 8 สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้าง ประกอบด้วย 6 ดัชนี ได้แก่
- 1) ความรู้สึกต่อเมืองที่ตนเองอยู่อาศัย
 - 2) พื้นที่สีเขียวในเมือง
 - 3) ระดับปัญหาของการเขียน หรือพื้นที่ไม่พึงปรารถนาในเขตเมือง
 - 4) มลภาวะทางเสียง
 - 5) การจราจรและการขนส่ง
 - 6) การขนส่งสาธารณะ
- มิติที่ 9 ความปลอดภัย ประกอบด้วย 3 ดัชนี ได้แก่
- 1) การรับรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย
 - 2) ความปลอดภัยของเด็ก
 - 3) ความปลอดภัยในท้องถิ่น
 - 4) ระดับอาชญากรรม

มิติที่ 10 ความเชื่อมโยงทางสังคม ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

- 1) ความรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชน
- 2) ความหลากหลายทางเชื้อชาติ
- 3) ชุมชนเข้มแข็ง
- 4) การสื่อสารโดยใช้อิเล็กทรอนิกส์

มิติที่ 10 พลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

- 5) การยอมรับสิทธิสัญญา Waitangi
- 6) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 7) อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 8) ร้อยละของผู้หญิงที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตตามแนวของ ESCAP

การเพิ่มขึ้นของภูมิภาคภายใต้ ESCAP (Economic & Social Commission for Asia and the Pacific) เป็นชื่อองค์กรของ UN ที่ว่าด้วยเศรษฐกิจและสังคมในเอเชียและแปซิฟิก ผู้จัดทำและผู้วางแผนนโยบายการพัฒนาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ “คุณภาพชีวิต” ซึ่งมีผลต่อความกังวลในทุกๆ ส่วนวัตถุประสงค์และความต้องการมีความชัดเจนในเรื่องของการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน ความเข้าใจหรือการปรับทัศนคติต่อวัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ในการพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับความเคลื่อนไหวของนโยบายการพัฒนาในทุกรัฐของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก โดยเน้น “คนเป็นศูนย์กลาง” ซึ่งเตรียมการให้ผู้จัดทำแผนนโยบายด้วยกรอบที่มีการอ้างอิงรวม เข้ากับตัวเลขหัวข้อทางสังคมที่มีความต้องการใช้ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตค่อยๆ ปรากฏขึ้นเรื่อยๆ นี้ในภูมิภาคที่อยู่ภายใต้ ESCAP จากคตินิยมพัฒนาทางการเมืองไปถึงวิสัยทัศน์ที่กว้างของวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาในระยะยาว การมีส่วนร่วมด้วยการค่อยๆ ทำลายความสำคัญของนโยบายการพัฒนา ซึ่งเน้นเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงลำพัง แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตที่ว่าด้วยความเป็นมนุษย์และความสัมพันธ์ทั้งหมดได้ปรากฏออกมาเป็นสิ่งที่ควรจะได้รับเอาใจใส่ ในทางเดียวกันการอ้างอิงถึงคุณภาพชีวิตได้มาเป็นการสนับสนุนการให้ความสำคัญเกี่ยวกับข้อตกลงในเรื่อง “สวัสดิการทางสังคม” เนื่องจากเกิดผลในแง่บวกและสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกัน มีผลในทางตรงกันข้ามในการแก้ไขหลักเกณฑ์ ซึ่งถูกฝังลงไปในการครอบงำของผู้ที่สนับสนุนทางด้านสวัสดิการกับปัญหาทางสังคม การสร้างการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดด้านการพัฒนาไปสู่ตัวอย่างที่ชัดเจนของนโยบายใหม่ ที่เรียกร้องให้มีต้นแบบ ทฤษฎี และวิธีการที่สามารถจัดการเชิงระบบด้วยการแก้ไขของมติมหาชนบนวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและเหมาะสมต่อความสำเร็จ

องค์ประกอบ ได้แก่ สุขภาพอนามัย การศึกษา ชีวิตการทำงาน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวิตครอบครัว ชีวิตชุมชน และวัฒนธรรม ความรู้สึกนึกคิด และชีวิตเวลาว่าง

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

Yeun-wen Ku, 2008 (อ้างถึงใน ธันวดี ตอนพิเศษ, 2552, หน้า 47) ได้อธิบายเรื่องคุณภาพชีวิตในระบบของรัฐในภาคพื้นเอเชียตะวันออก: ตัวชี้วัดคุณภาพโครงสร้างทางสังคมในเอเชียว่า ในปี 1990 ความกังวลที่มีมากขึ้นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเอเชียตะวันออกมีต้นแบบพิเศษ

อะไรบ้าง ในเรื่องของคุณภาพชีวิตในเอเชียตะวันออก การประกาศความมั่งคั่งด้วยข้อค้นพบที่มีความหลากหลาย “มันถือว่าเป็นข้อยกเว้นจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากจะต้องระวังเรื่องอะไรก็แล้วแต่นักเขียนนักวิจารณ์อาจจะยืนยันว่า นี่ไม่ได้อยู่ในขอบข่ายที่จะต้องถูกเขียนเป็นภาษาอังกฤษ” (Catherine Jones Finer, 2005: 80) คุณภาพชีวิตในระบบของรัฐในภาคพื้นเอเชียตะวันออกในบริบทเชิงเปรียบเทียบ

การศึกษาชี้ว่าด้วยคุณภาพชีวิตในเอเชียตะวันออก แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบรายกรณี: กรณีเดี่ยว ในเอเชียตะวันออกของแต่ละภูมิภาคและการเปรียบเทียบข้ามภูมิภาค และในรูปแบบ: นโยบาย, คุณลักษณะพิเศษของระบบและการตีความเรื่องระบบการปกครอง ซึ่งได้พบว่าการกำหนดนโยบายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน: ครอบคลุมเป็นศูนย์กลาง, องค์การการกุศลแบบดั้งเดิม, คุณภาพชีวิตเชิงเศรษฐศาสตร์ ส่วนคุณลักษณะพิเศษของระบบ: การมีสิทธิพิเศษในการศึกษา พื้นฐานอาชีพ มีคุณสมบัติตามที่กำหนดที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ และการตีความเรื่องระบบการปกครอง: อนุรักษนิยม มีอำนาจในการผลิตเชิงการพัฒนา ลัทธิขงจื้อ การผสมผสาน

โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาในเรื่องการศึกษาชี้ว่าด้วยคุณภาพชีวิตในเอเชียตะวันออก คือความพยายามที่จะสรุปการอธิบายเรื่องคุณภาพชีวิตในเอเชียตะวันออก การขยายแนวคิดคุณภาพชีวิตในระบบของรัฐ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ให้ความสำคัญสิทธิเสรีภาพ, กลุ่มอนุรักษนิยม และกลุ่มสังคมนิยมประชาธิปไตย และการวิเคราะห์รูปแบบการปกครองในประเทศเอเชียตะวันออก โดยอาศัยประสบการณ์ ซึ่งผลของคุณภาพชีวิตในระบบทุนนิยม คือ

1. ความเข้าใจในทิศทางเดียวกันของรัฐมีมากขึ้น
2. นโยบายรัฐในสังกัดทั้งหมด ซึ่งรวมนโยบายทางด้านสังคม เศรษฐศาสตร์ และเป้าหมายของอุตสาหกรรม
3. ความสำคัญของการศึกษาและครอบครัว

จากการศึกษาของ Yeun-wen Ku, (2008) พบว่าการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในเอเชียตะวันออก จากทั้งหมด 20 ประเทศ ได้ตัวชี้วัด 14 ชุด ในการพัฒนา การรวบรวมชุดชี้วัด 2 ชุด ของ ปี 1980 และ ปี 1990 ที่ทำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัย การวิเคราะห์กลุ่ม และการปกครองแบบใหม่ในเอเชียตะวันออกถูกค้นพบ

ตัวชี้วัด ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดทั้งหมด 14 ชุด ดังนี้

- 1) ค่าใช้จ่ายทางสังคมของรัฐบาล (Government Social Expenditure)
- 2) การลงทุนทางสังคม (Social Investment)
- 3) การบริโภคในสังคม (Social communication)
- 4) การเคลื่อนไหวของกลุ่มสหภาพแรงงาน (Labor Union Movement)
- 5) ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ (Economic modernization)
- 6) ความครอบคลุมเบี้ยบำนาญแบบใหม่ (Neo-coverage of pension)
- 7) การกีดกันทางเพศ (Gender discrimination)
- 8) การจัดสวัสดิการ (Stratification in welfare)
- 9) การพึ่งตนเองได้ในวัยเกษียณ (Self-reliance in retire life)
- 10) การสนับสนุนจากลูกจ้าง (Contribution form employees)
- 11) การสนับสนุนของครอบครัว (Family supports)
- 12) ระดับความเป็นส่วนตัว (Scale of private person)

13) การพึ่งพาการส่งออก (Dependency on trade)

14) การพึ่งพาทรัพยากร (Resources dependency)

มิติความสำคัญของตัวชี้วัด

1) ความต้องการคุณภาพชีวิตจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มสหภาพแรงงาน และการทำให้ทันสมัย

2) ความพยายามของรัฐในการป้อนข้อมูล: ค่าใช้จ่ายทางสังคม, การลงทุนทางสังคม, การบริโภคในสังคม เงินช่วยเหลือส่วนตัว

3) ผลลัพธ์ของความพยายามของรัฐ: ไม่มีเงินประกัน, การพึ่งตนเองได้ ในวัยเกษียณ, จำนวนตัวเลขของโครงการเงินอุดหนุนและสุขภาพ และค่าแรงหญิงชาย

4) การให้ความสำคัญของคุณภาพชีวิต: การสนับสนุนจากลูกจ้าง นายจ้าง และอัตราส่วนของกลุ่มวัยกลางคนที่มีลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน

5) เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสำหรับการพัฒนา: การพึ่งพาการค้าขาย และการพึ่งพาทรัพยากร

ลักษณะสวัสดิการทั่วไปในเอเชียตะวันออก

1) การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นค่านิยมหลักในนโยบายของรัฐ และมีสิทธิพิเศษเหนือนโยบายทางสังคม หรือแบ่งปันปันส่วนรายได้จากกลุ่มบุคคลหนึ่งไปสู่กลุ่มอื่นๆ

2) เนื่องจากนโยบายทางสังคมอยู่ภายใต้การพัฒนา งบประมาณของสาธารณะในเรื่องสวัสดิการทางสังคมไม่ได้มีบทบาทเดียวกันกับของประเทศทางตะวันตก ซึ่งหมายความว่า งบประมาณจำกัดสำหรับสวัสดิการ ควรจะถูกพิจารณาเหมือนกับผลลัพธ์ของนโยบายมากกว่า ความจำเป็นอื่นสำหรับงบประมาณที่จำกัดในเรื่องสวัสดิการ

3) การตัดงบประมาณไม่ได้หมายความว่า เป็นจุดอ่อนของรัฐบาล เนื่องจาก การแทรกแซงของรัฐมีอิทธิพลในการพัฒนา ดังนั้นกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก ไม่ควรที่จะถูกสันนิษฐานว่า มีคุณภาพชีวิตและตลาดของเงินช่วยเหลือในระดับส่วนตัวที่เหมือนกับสวัสดิการที่ถูกสนับสนุนโดยสังคม

4) แทนที่จะเป็นเรื่องของสาธารณะ ครอบครัวถูกเรียกร้องเรื่องความคาดหวัง ให้มีความรับผิดชอบเรื่องสวัสดิการของสมาชิกในครอบครัว

5) ในเรื่องการกระจายสวัสดิการทางสังคมนั้นจะพบได้ยากและผลของการแข่งขันทางสังคมเป็นเรื่องธรรมดาในเอเชียตะวันออก สวัสดิการจะถูกกระจายไปให้แก่ลูกจ้างของรัฐก่อน เช่น ข้าราชการ ครู ทหาร

ความเป็นไปได้ในการอธิบายตัวปัจจัย

1) ค่านิยมและวัฒนธรรม เมื่อมองไปที่เนื้อหาของนโยบายทางสังคม ความแตกต่างที่เห็นได้ชัด คือสังคมของเอเชียตะวันออกในทุกๆระดับ สะท้อนให้เห็นถึงหลักปรัชญาของจีน (ขงจื้อ)

2) การสร้างชาติและการทำให้การเมืองเป็นประชาธิปไตย ประสบการณ์ของเกาหลีและไต้หวันชี้ให้เห็นว่า การทำให้เป็นประชาธิปไตยเป็นปัจจัยที่ชี้ขาดซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสวัสดิการสังคม

3) การพัฒนาทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ งบประมาณที่จำกัดของสวัสดิการทางสังคมและการมีบทบาทบนเวทีนั้น เป็นเรื่องความกังวลในด้านเศรษฐกิจ การมีอำนาจการผลิตเป็นเรื่องที่มาอันดับแรกเหนือความรับผิดชอบของสาธารณะในการชดเชยเรื่องความต้องการทางสังคม

4) การเปลี่ยนแปลงสังคมและโครงสร้างสถิติประชากร วิธีคิดแบบเก่าของคุณภาพทางสังคมได้เริ่มสูญหายไป ครอบครัวไม่สามารถช่วยกันดูแลสมาชิกในครอบครัวได้ ระดับครอบครัวเริ่มเล็กลง และจำนวนผู้หญิงเพิ่มมากขึ้นสำหรับการทำงานรับเงินเดือน

5) การจัดการสถาบัน สถาบันทางการเมืองไม่ได้มีการพิจารณาไว้ก่อนและชี้ชัดเกี่ยวกับผลของนโยบาย ในทางตรงกันข้ามพวกเขาได้กำหนดกลยุทธ์ในสภาพแวดล้อมที่ผู้ดำเนินการทางการเมืองตัดสินใจด้วยตนเอง

ความคาดหวังของกลุ่มที่ 3 คือกลุ่มสังคมประชาธิปไตย ของการศึกษาที่ว่าด้วยสวัสดิการในเอเชียตะวันออก ได้อธิบายสวัสดิการในเรื่องการพัฒนา การผสมผสานโครงสร้างอำนาจของทุนนิยม (และโลกาภิวัตน์) การทำให้เป็นประชาธิปไตย (และการเคลื่อนไหวทางสังคม) และระบบสวัสดิการ (คุณภาพชีวิต) ที่ยังมีภายใต้บริบทของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของผู้คน

ยุทธศาสตร์สำหรับการศึกษาคูณภาพสังคม จะประกอบด้วย

1) แรงขับเคลื่อนทฤษฎี: แนวคิดที่ชัดเจนในมิติความเป็นไปได้ของคุณภาพสังคม และสัมพันธ์กันกับตัวชี้วัด

2) แรงขับเคลื่อนข้อมูล: มองหาข้อมูลที่เข้มข้นที่เหมาะสมกับตัวชี้วัดคุณภาพสังคม ในประเทศเอเชียช่วงระยะเวลาที่กำหนด

3) แรงขับเคลื่อนนโยบาย: ผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพสังคมสำหรับ การพัฒนาทุกด้านที่ไม่เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่รวมถึงสังคมด้วย

การสร้างข้อมูลของตัวชี้วัดคุณภาพสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนาวิธีการใหม่ในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งรวมไปถึงจำนวนทั้งหมดของตัวชี้วัดที่มีอยู่ และตัวชี้วัดใดไม่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ดังนั้นจึงต้องแยกออกจากรายการตัวชี้วัดที่มีอยู่ หรือถ้ามีเพิ่มเติม นอกเหนือจากข้อมูลตัวชี้วัดที่มี ควรจะเสนอตัวชี้วัดเพื่อแสดงแหล่งข้อมูลและที่มีอยู่ตลอดทั้งปี

คุณภาพสังคมในประเทศเกาหลี

Chao-Yin Lin, 2008 (อ้างถึงใน ธันวาดิ ดอนวิเศษ, 2552, หน้า 51) ได้อธิบายต้นแบบของคุณภาพสังคมว่า เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มสหภาพยุโรป การพัฒนาของยุโรป ซึ่งรวบรวมแนวทางเรื่องความรับผิดชอบของสังคม และเป้าหมายของ UN ในการพัฒนาและตัวชี้วัดคุณภาพสังคม

การพัฒนาคุณภาพสังคมในยุโรปและเอเชียโดยกลุ่มองค์กร มูลนิธิของยุโรปสำหรับคุณภาพสังคม สถาบันสำหรับการพัฒนาสังคมและการวิจัยนโยบาย (เกาหลี) 9 ปี สำหรับการทำโครงการวิจัยบนพื้นฐานการพัฒนาสังคมสำหรับคุณภาพสังคมที่ดีกว่า ศูนย์กลางนโยบายสังคมที่ NTU (ไต้หวัน) กลุ่มวิจัยของตัวชี้วัดคุณภาพสังคม

คำจำกัดความของคุณภาพสังคม สังคมเห็นได้จากผลของการปฏิสัมพันธ์ และการใช้ภาษาระหว่างคนทั่วไป และการสร้างขึ้นของพวกเขาหรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือระหว่างความตระหนักในตนเอง และการสร้างเอกลักษณ์ให้ตนเอง

คุณภาพสังคม การแพร่ขยายในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชุมชน ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ส่งเสริมการอยู่ดีกินดีและศักยภาพของแต่ละตัวบุคคล

ส่วนหนึ่งของคุณภาพสังคม พื้นที่หลักและพื้นที่แทน ไม่ใช่ในระดับปัจเจก (ขนาดใหญ่) และปัจเจก (ขนาดเล็ก) ระบบที่เป็นทางการ (สถาบัน องค์กร) และ ระบบอย่างไม่เป็นทางการ (ชุมชน กลุ่ม พลเมือง)

คุณภาพสังคมในประเทศ ไต้หวัน

Max Yun-Tung Wang, 2008 (อ้างถึงใน ฉันทวี ดอนวิเศษ, 2552, หน้า 52) ได้ทำการศึกษาตัวชี้วัดคุณภาพสังคมจากมุมมองของประเทศไต้หวัน โดยมีวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย คือ การสำรวจตัวชี้วัดคุณภาพสังคม ณ ปัจจุบัน ในไต้หวันโดยแผนคุณภาพสังคมของสหภาพยุโรป และการสร้างตัวชี้วัดของไต้หวัน (ด้วยข้อมูล) หรือแม้แต่การเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในเอเชีย

ซึ่งเริ่มการวิจัยจากจุดวิเคราะห์ จากตัวชี้วัดคุณภาพสังคมของสหภาพยุโรปใน ปี 1995 การวิเคราะห์แนวโน้ม (ความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ และความล้มเหลว) ความเหมาะสม ความเชื่อมโยง และทางเลือกข้อค้นพบตัวชี้วัดจนถึงปัจจุบัน ได้แก่

1. ตัวชี้วัดสวัสดิการทางเศรษฐกิจสังคม
2. ตัวชี้วัดการรวมกลุ่มทางสังคม
3. ตัวชี้วัดที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมด
4. ตัวชี้วัดการให้อำนาจทางสังคม

ตัวชี้วัดสวัสดิการทางเศรษฐกิจสังคมในไต้หวัน ระหว่างสภาพปัจจัย 4 ประการ ของคุณภาพสังคม สวัสดิการทางเศรษฐกิจสังคมเป็นปัจจัยที่ดีที่สุดไต้หวัน ตัวชี้วัด 24 ชนิด ของสวัสดิการทางเศรษฐกิจสังคมที่ถูกพัฒนาในยุโรป ข้อมูลที่ยังมีอยู่และข้อมูลทางเลือกที่ยังคงอยู่ สำหรับตัวชี้วัด 16 ชนิด ในไต้หวัน (66.7%) ระหว่างตัวชี้วัดของสวัสดิการทางเศรษฐกิจสังคมที่ยังคงมีอยู่ และตัวชี้วัดทางเลือกที่ยังมีอยู่ 16 ชนิดนั้น ตัวชี้วัด 6 ชนิด ที่ยังอยู่ในระหว่างกระบวนการ และมีอยู่ชนิดเดียวที่ไม่ได้มาตรฐาน ความเห็นส่วนใหญ่จากผู้เชี่ยวชาญชี้ให้เห็นว่า ตัวชี้วัดสวัสดิการทางเศรษฐกิจสังคมของสหภาพยุโรป 18 ใน 24 ชนิดนั้น มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน (75.0) ความเห็นส่วนใหญ่จากผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ควรจะเพิ่มเติมตัวชี้วัดใหม่ของสวัสดิการทางเศรษฐกิจและสังคม 8 ชนิด ลงไปในแผนงานคุณภาพสังคมของไต้หวัน

ตัวชี้วัดการรวมกลุ่มทางสังคมในไต้หวัน กล่าวโดยทั่วไป การรวมกลุ่มของคุณภาพทางสังคมนั้นต่ำกว่าเงื่อนไขปัจจัย 3 ประการ ในไต้หวันข้อมูลที่มีอยู่สำหรับเฉพาะตัวชี้วัด 4 ชนิด ในไต้หวันระหว่างตัวชี้วัดการรวมกลุ่มทางสังคม 20 ชนิด ที่พัฒนาในสหภาพยุโรป (20.0%) ระหว่างตัวชี้วัดการรวมกลุ่มทางสังคม 4 ชนิดนั้น มีตัวชี้วัด 1 ชนิด ที่อยู่ในกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และ 1 ชนิด ที่ไม่ได้มาตรฐาน ความเห็นส่วนใหญ่จากผู้เชี่ยวชาญชี้ให้เห็นว่า ตัวชี้วัดการรวมกลุ่มทางสังคมของสหภาพยุโรป 16 ใน 20 ชนิดนั้น มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน (80.0%) ความเห็นส่วนใหญ่จากผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ควรจะเพิ่มเติมตัวชี้วัดการรวมกลุ่มทางสังคมใหม่ 1 ชนิด ของลงไปในแผนงานคุณภาพสังคมของไต้หวัน

ตัวชี้วัดที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมดในไต้หวัน ข้อมูลที่มีอยู่และข้อมูลทางเลือกที่ยังคงมีอยู่ ตัวชี้วัดที่ครอบคลุมสังคม 11 ใน 24 ชนิด ในไต้หวันถูกพัฒนาขึ้นในสหภาพยุโรป (40.7%) ระหว่างตัวชี้วัดที่ครอบคลุมสังคมที่ยังคงมีอยู่ และตัวชี้วัดทางเลือกที่ยังมีอยู่ 11 ชนิดนั้น ตัวชี้วัด 4 ชนิด ที่ยังอยู่ในระหว่างกระบวนการ และมีอยู่ชนิดเดียวที่ไม่ได้มาตรฐาน ความเห็นส่วนใหญ่จากผู้เชี่ยวชาญชี้ให้เห็นว่า ตัวชี้วัดที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมดของสหภาพยุโรป 17 ใน 27 ชนิดนั้น มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน (63.0%) ความเห็นส่วนใหญ่จากผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ไม่ควรเพิ่มเติมตัวชี้วัดที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมดลงไปในแผนงานคุณภาพสังคมของไต้หวัน

ตัวชี้วัดการให้อำนาจทางสังคมในไต้หวัน ได้แก่ ข้อมูลที่มีอยู่ และข้อมูลทางเลือกที่ยังคงมีอยู่ ตัวชี้วัดการมอบอำนาจทางสังคมในไต้หวัน 9 ใน 24 ชนิด ในไต้หวันถูกพัฒนาขึ้นในสหภาพยุโรป

(37.5%) เมื่อพูดถึงการมอบอำนาจทางสังคม การศึกษานี้ได้ค้นพบการปรับปรุงตัวชี้วัด 4 ชนิด และความล้มเหลวของตัวชี้วัด 2 ชนิด ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากผู้เชี่ยวชาญชี้ให้เห็นว่า ตัวชี้วัดการมอบอำนาจทางสังคมของสหภาพยุโรป 6 ใน 24 ชนิดนั้น เหมาะสมและสอดคล้องกัน ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ควรจะเพิ่มเติมตัวชี้วัดการมอบอำนาจทางสังคม 1 ชนิด ของลงไปแผนงานคุณภาพสังคมของไต้หวัน

ซึ่งจากนี้ไปทาง Max Yun-Tung Wang จะต้องทำการวิเคราะห์ขั้นสูง (ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ และข้อมูลที่สมบูรณ์ ซึ่งรวบรวมได้จากสถาบันวิจัย) การสำรวจ และเทคนิค Delphi ต่อไปในอนาคต

คุณภาพสังคมในประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่นนั้นเรื่องคุณภาพสังคมและบทบาทศักยภาพสำหรับการทำนโยบายสาธารณะในเอเชียและแปซิฟิก มีเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษและบทบาทขององค์กรเอกชนในการทำนโยบายสาธารณะสำหรับคุณภาพสังคม โดยนำเสนอโครงสร้างการศึกษาตั้งนี้ (ฉันทวี ดอนวิเศษ, 2552, หน้า 53)

1. โลกาภิวัตน์และสวัสดิการของมนุษย์ (ประชาชน)
2. คุณภาพสังคมและบทบาทในตนเองสำหรับการทำนโยบายสาธารณะในเอเชีย และแปซิฟิก
3. เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษและตัวชี้วัดคุณภาพสังคม
4. วิสัยทัศน์ทางสังคมและบทบาทขององค์กรเอกชนในการทำนโยบายสาธารณะ สำหรับคุณภาพสังคม
5. บทสรุป

ในโครงสร้างการศึกษา เรื่องคุณภาพสังคมและบทบาทศักยภาพสำหรับการทำนโยบายสาธารณะในเอเชียและแปซิฟิก ในประเด็นโลกาภิวัตน์และสวัสดิการของมนุษย์: อายุประชากร การพัฒนาและการป้องกันทางสังคมโลกาภิวัตน์และสวัสดิการของมนุษย์: อายุ การพัฒนาและการปกป้องทางสังคมการประชุมของกลุ่มประเทศโลกที่ 2 ว่าด้วยเรื่องอายุ (2002) และผลลัพธ์เน้นความสำคัญไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและการพัฒนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ UN (MDGs) บทบาทที่ยังไม่สมบูรณ์ของ IGOs รัฐบาลแห่งชาติ องค์กรเอกชน INGO องค์กรบริจาคมระหว่างประเทศและประเทศที่ช่วยในการพัฒนา คณะกรรมการของการช่วยเหลือด้านพัฒนาขององค์กรความร่วมมือระหว่างเศรษฐกิจและ พัฒนา ต้องการให้ DACs ขึ้นไปสู่ ODA ระดับ 0.7% ของ GDP จำเป็นต้องทำวิจัยเรื่องโลกาภิวัตน์ อายุ การพัฒนาและการปกป้องทางสังคม: การวิเคราะห์โลกาภิวัตน์ ประชากร และผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ และบทบาทหน้าที่ของนโยบายสาธารณะ คุณภาพสังคมและบทบาทหน้าที่ในตนเองสำหรับการทำนโยบายสาธารณะในเอเชียและแปซิฟิก

จากคุณภาพชีวิตถึงคุณภาพสังคม: คำจำกัดความ หมายถึงการแพร่ขยายให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชุมชนที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ส่งเสริมการอยู่ดีกินดี และศักยภาพของแต่ละตัวบุคคล

คุณภาพทางสังคม คือแนวคิดที่ครอบคลุมคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชน มันเป็นบทบาทที่จริงจางระหว่างความตระหนักในตนเองและการมีส่วนร่วมในการรวบรวมความเป็นเอกลักษณ์ที่ประกอบขึ้นมา ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทขององค์ประกอบที่รู้จักดีของการกระทำ ในอีกนัยหนึ่งคือความผิดแผกระหว่างชีวประวัติของบุคคล และเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมกลุ่มใหญ่ (ตัวแทนและโครงสร้าง

สังคม) ซึ่งในทางกลับกัน ความผิดแผกกระหว่างองค์กรของโลกและประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ (ระบบและโลกชีวิต)

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษและตัวชี้วัดคุณภาพสังคม คุณภาพสังคมได้ถูกเสนอให้เป็นเป้าหมายหนึ่งที่ไม่เพียงแต่จะเป็นนโยบายสังคม แต่ยังเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองความเป็นอยู่ที่ดีและความสุข เพราะฉะนั้นคุณภาพสังคมที่เห็นอยู่มากนั้นเป็นเหมือนกับยาแก้พิษเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นประโยชน์สำคัญและมีอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่ง และควรจะทำให้คุณภาพชีวิตเท่าเทียมกันเหมือนกับรายได้และความมั่งคั่ง

แนวคิดคุณภาพสังคม เป็นแนวคิดที่เป็นเครื่องมือ ให้แก่พลเมือง เพื่อช่วยเหลือพวกเขาในการรับมือกับปัญหาที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นทุกวัน ความจำเป็นสำหรับวิธีการใหม่ คือการเดินขบวน เช่นสถานการณ์ที่ลำบาก โดยการเผชิญหน้าระหว่างประชาชนและรัฐบาลและในหลายๆ เมือง การเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงสถิติประชากรและเศรษฐกิจที่ยังห่างไกลนั้นเกิดขึ้น จากความต้องการในการชี้แจงใหม่เพื่อที่จะดำรงไว้ด้วยความเท่าเทียมกันในทุกๆ วัน และเศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิมและเครื่องมือในการวิเคราะห์ความเข้าใจของแต่ละบุคคล รวมทั้งตัวชี้วัดนั้นไม่เพียงพอที่จะอธิบายและปราศรัยการปฏิบัติได้ สังคมและคุณภาพสังคม ประกอบด้วย นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายสังคม นโยบายวัฒนธรรมการเมืองรวมเป็นคุณภาพสังคม การเข้าถึงคุณภาพสังคม จะต้องมีปัจจัยเงื่อนไข 4 ชนิด ของคุณภาพสังคม ดังนี้

1. สวัสดิการทางเศรษฐกิจสังคม การครอบคลุมทางสังคม การรวมกลุ่มทางสังคม
2. การให้อำนาจทางสังคม (ดังตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 แสดงขอบเขตเงื่อนไขปัจจัยคุณภาพสังคม

<p>(สวัสดิการเศรษฐกิจสังคม)</p> <ul style="list-style-type: none"> - แหล่งเงินทุน - ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม - สุขภาพและการดูแล - งาน - การศึกษา 	<p>(การรวมกลุ่มทางสังคม)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความไว้วางใจ - การบูรณาการแบบแผนและค่านิยม - เครือข่าย - เอกลักษณ์
<p>(การครอบคลุมทางสังคม)</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิทธิพลเมือง - ตลาดแรงงาน - การบริการ(สาธารณสุขและส่วนตัว) - เครือข่าย 	<p>(การให้อำนาจทางสังคม)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้พื้นฐาน - ตลาดแรงงาน - การสนับสนุนของสถาบัน - พื้นที่สาธารณะ - ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

สวัสดิการเศรษฐกิจสังคม: ขอบเขตของ “การพัฒนาสังคม” ระบบ สถาบัน และองค์กรการมีสุขภาพที่ดี ประกอบด้วย การจ้างงานและสวัสดิการของตลาดแรงงาน สวัสดิการทางวัตถุ (รายได้) ตลาดที่อยู่อาศัยและสวัสดิการสำหรับการดำเนินชีวิต ความปลอดภัยทางอาหาร ปัญหาสิ่งแวดล้อมโอกาสของชีวิต เพื่อให้ประชาชนมีทรัพยากรเพียงพอไปตลอด

การครอบคลุมทางสังคม: ขอบเขตของระบบ สถาบัน และองค์กร และชีวประวัติ ประกอบด้วย การจ้างงานและรวมถึงตลาดแรงงาน การบริการทางการแพทย์ ระบบการศึกษาและการบริการ ตลาดที่อยู่อาศัย ระบบสวัสดิการ การแลกเปลี่ยนความคิดทางสังคม เพื่อต้องการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสถาบันและความสัมพันธ์ทางสังคม

การรวมกลุ่มทางสังคม ขอบเขตของระบบ สถาบัน และองค์กร และชีวประวัติ ชุมชน องค์กรประกอบของกลุ่ม ประกอบด้วย ความปลอดภัยของสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นเครือข่ายทางสังคม เครือข่ายและความเชื่อใจ หลักการปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้งเป็นธรรมชาติของความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับกรณีเอกลักษณ์ ค่านิยมและแบบแผนร่วมกัน

การให้อำนาจทางสังคม ขอบเขตของระบบ สถาบัน และองค์กร และชีวประวัติ ชุมชน องค์กรประกอบของกลุ่ม ประกอบด้วย การให้อำนาจทางสังคมและวัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางสังคม การให้อำนาจทางเศรษฐกิจ การให้อำนาจทางจิตวิทยาสังคม เป็นการแพร่ขยายประสิทธิภาพของประชาชนแต่ละบุคคลและความสามารถในการกระทำโดยถูกส่งเสริมโดยความสัมพันธ์ทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคมในประเทศไทย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ทำการศึกษาเฉพาะกรณี การจัดทำดัชนีสังคมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคม และวัฒนธรรมไทยที่เป็นมาตรฐานสากลขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วย 8 องค์กรประกอบ 60 ตัวชี้วัด ดังนี้ ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ อายุคาดหวังเฉลี่ย อัตราแพทย์ต่อประชากร ความไว้วางใจ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550, หน้า 103-105)

ในบุคลากรด้านการแพทย์ อัตราผู้ป่วยโรคเอดส์รายใหม่ อัตราผู้ป่วยโรคมะเร็งรายใหม่ อัตราผู้ป่วยโรคหัวใจรายใหม่ สัดส่วนผู้สูบบุหรี่ สัดส่วนผู้ดื่มแอลกอฮอล์ ความพึงพอใจต่อการใช้บริการสาธารณสุข

ด้านครัวเรือนและครอบครัว ได้แก่ สัดส่วนครอบครัวเดี่ยว สัดส่วนการหย่าร้าง สัดส่วนของครอบครัวที่พ่อหรือแม่เป็นผู้เลี้ยงลูกคนเดียว สัดส่วนของครอบครัวที่เด็กและคนชราถูกทอดทิ้ง บทบาทชาย/หญิง ในครอบครัว เวลาที่สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้า ความรุนแรงในครอบครัว สัดส่วนของครอบครัวที่มีเด็กและเยาวชนอายุ 5-21 ปี ติดเกมส์/โทรศัพท์ ครีวเรือนที่มีสภาพบ้านน่าอยู่อาศัย ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน

ความรู้และทักษะ ได้แก่ สัดส่วนของผู้ได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาชั้น ป. 6 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาชั้น ม. 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาชั้น ม. 6 สัดส่วน การออกกลางคันของนักเรียน

การทำงานและรายได้ ได้แก่ อัตราการว่างงานของกำลังแรงงาน สัดส่วนการทำงานต่ำกว่าระดับ จำนวนผู้ประสบภัยจากการทำงาน ความมั่นคงในการทำงาน ความพึงพอใจต่อสภาพการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ความเพียงพอของรายได้ ค่าเฉลี่ยหนี้สินต่อครัวเรือนประชาสังคม ได้แก่ จำนวนคดีอาญาทุกประเภทที่เกิดขึ้น อัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุการจราจรและอุบัติเหตุอื่นๆ ความเชื่อมั่นในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง สัดส่วนการเป็นกรรมการกลุ่มหรือชมรม สัดส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม จำนวนกลุ่มในตำบล อายุของกลุ่มในตำบล จำนวนสมาชิกของกลุ่มต่อตำบล จำนวนโครงการที่กลุ่มดำเนินการ

วัฒนธรรม ได้แก่ สัดส่วนของประชาชนที่เชื่อในวัตถุนิยม สัดส่วนของประชาชนที่ใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สัดส่วนของประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

1. จริยธรรม ได้แก่ จำนวนศาสนสถานต่อประชากร จำนวนโรงเรียนต่อประชากร จำนวนห้องสมุดประชาชนต่อประชากร เวลาเฉลี่ยต่อสถานีของรายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมทางจริยธรรม จำนวนสถานบันเทิงต่อประชากร จำนวนการร้องเรียนในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบต่อ ป.ป.ช. และจำนวนคดีฉ้อโกงยกยอกทรัพย์

2. สื่อและข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การนำเอาข้อมูลข่าวสารไปใช้เพื่อพัฒนาสุขภาพกายของประชาชน การนำเอาข้อมูลข่าวสารไปใช้เพื่อพัฒนาอาชีพของประชาชน การนำเอาข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน จำนวนโทรศัพท์สาธารณะต่อประชากร จำนวนสถานีวิทยุชุมชนต่อจำนวนประชากร สัดส่วนของประชากรที่ใช้โทรศัพท์มือถือ และจำนวนครัวเรือนที่ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

การสร้างคุณภาพทางสังคมให้เกิดขึ้นได้จริงนั้น จะต้องเกิดจากการผลักดันให้มีกระบวนการขับเคลื่อนแนวความคิดคุณภาพสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขับเคลื่อนมาช่วยการศึกษา ค้นหาถึงรูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมของชุมชน รวมถึงนำไปสู่การศึกษาถึงการสนับสนุนของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมของชุมชน และปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนด้วยเช่นกัน

โดยการวิจัยในครั้งนี้ให้ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ เรื่องคุณภาพสังคมที่เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษาอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวคิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (Social Cohesion) 2) แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital) และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง

2.1 ความหมายของคำว่าพลเมือง

พลเมือง คือความเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เราอยู่ เพราะเป็นพลเมืองในประเทศไทย จึงมีสิทธิในความเป็นคนไทย สิทธิของเจ้าของประเทศและพร้อมๆ กันไปต้องมีหน้าที่ด้วย หน้าที่คือความรับผิดชอบที่มีต่อประเทศไทย ต่อผู้อื่นที่เป็นเจ้าของประเทศเช่นเดียวกันเรา (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555)

พลเมือง คือประชาชนที่กระตือรือร้น ไม่เป็นแต่เพียงผู้รับนโยบาย หรือเป็นเพียงผู้หย่อนบัตร แต่ต้องเป็นคนที่มีใจบ้านเมือง หัวใจของประชาธิปไตยคือ ต้องมีความเป็นพลเมือง (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2545)

ความเป็นพลเมือง (อังกฤษ: citizenship) คือสถานภาพของบุคคลที่จารีตประเพณีหรือกฎหมายของรัฐรับรอง ซึ่งให้แก่สิทธิและหน้าที่แห่งความเป็นพลเมืองแก่บุคคล (เรียกพลเมือง) ซึ่งอาจรวมสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศ สิทธิกลับประเทศ สิทธิครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ การคุ้มครองทางกฎหมายต่อรัฐบาลของประเทศ และการคุ้มครองผ่านกองทัพ หรือการทูต พลเมืองยังมีหน้าที่บางอย่าง เช่น หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ จ่ายภาษี หรือรับราชการทหาร บุคคลอาจมีความเป็นพลเมืองมาก และบุคคลที่ไม่มีความเป็นพลเมือง เรียกว่าผู้ไร้สัญชาติ (stateless)

คำว่า “ความเป็นพลเมือง” หมายถึงการเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง (political community) เช่น เมือง (city) หรือรัฐชาติ (nation-state) โดยมีสิทธิและหน้าที่ซึ่งมากับความเป็นพลเมือง แม้ว่าพลเมืองจะเป็นคำที่ปรากฏอยู่ในสังคมการเมืองมานาน แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าความเป็นพลเมืองไม่ได้มีความหมายที่แน่นอนตายตัว หรือกระทั่งการแสดงความเป็นคนของรัฐอย่างครอบคลุมมาตั้งแต่แรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทเริ่มแรกของการก่อกำเนิดพลเมืองไม่ได้มีลักษณะเดียวกับปัจจุบัน จึงทำให้ความหมายของพลเมืองมีลักษณะไม่คงที่และเปลี่ยนแปลงได้

พลเมืองเกิดขึ้นในยุคกรีก เมื่อประมาณ 600-700 ปี ก่อนคริสตกาล ในครานั้นพลเมืองถูกใช้ในความหมายที่แสดงถึงสมาชิกที่มีสิทธิมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจำกัดอยู่เพียงคนบางกลุ่มเท่านั้น โดยความคิดเรื่องความเป็นพลเมืองได้ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาไปสู่รูปแบบนครรัฐ (city-state) ของกรีกโบราณ โดย Aristotle เห็นว่าความเป็นพลเมืองมีความเกี่ยวข้องกับเมือง (city) ในฐานะที่เมืองคือองค์รวมของสรรพสิ่งที่มาจกหลายๆ ส่วน โดยพลเมืองจะถูกเชื่อมโยงกับความเป็นเมืองในแง่ของการพิจารณาว่าใคร ที่ควรจะถูกเป็นส่วนหนึ่งของเมือง ซึ่งพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพของพลเมืองที่มีร่วมกัน โดย Aristotle มองว่า ความเป็นพลเมืองไม่ควรจะจำกัดอยู่เพียงแค่มนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น (Clarke, 1994: 43)

งานแปลงานเขียนของ Plato ที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองเห็นว่ามนุษย์จะเป็นพลเมืองได้ก็ต่อเมื่อมีความปรารถนาที่จะเป็น มิใช่อยู่ดีก็เป็นที่โดยอัตโนมัติ ความปรารถนาที่จะเป็นพลเมืองจึงเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง มิใช่ใครคิดอยากจะเป็นก็เป็นที่ได้ง่ายๆ ความปรารถนาดังกล่าวหรือคุณธรรมข้อนี้มิใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาโดยอัตโนมัติ แต่เป็นผลพวงของการสร้าง การปลูกฝัง การฝึกฝนและถ่ายทอดตั้งแต่วัยเด็ก ในทัศนะของเพลโตการถ่ายทอดดังกล่าวคือสิ่งที่เรียกว่า การศึกษาอันเป็นการอบรมชนิดพิเศษ กล่าวโดยสรุป การศึกษาคือการฝึกอบรมเยาวชนให้มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นพลเมือง ส่วนการฝึกอบรมเยาวชนและ คนอื่นๆ ให้เป็นแพทย์ หรือทหาร หรือนักวิชาการ นักกีฬา หรือช่างฝีมือ ฯลฯ ให้เรียกว่าการอบรมเท่านั้น (Plato, 1970: 73)

พลเมืองมีบทบาทหลากหลายในกิจกรรมสาธารณะ เช่น การผลัดเปลี่ยนกันเข้าไปเป็นผู้บริหารกิจการสาธารณะ การเลือกตั้ง การคิด และการโต้เถียงเกี่ยวกับประเด็นและปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับกิจการสาธารณะ การผลักดันให้เกิดนโยบายสาธารณะใหม่ๆ หรือแก้ไขนโยบายสาธารณะแบบเก่า การถอดถอนผู้บริหารที่ด้อยประสิทธิภาพหรือมีความผิดอื่นๆ การทำงานให้แก่ส่วนรวม เช่น เป็นกรรมการตรวจสอบหรือดำเนินการเลือกตั้ง การทำหน้าที่เป็นสมาชิกในคณะลูกขุนในศาล การเข้าร่วมการประชุมต่างๆ ฯลฯ จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า พลเมืองมีภารกิจมากมายในการช่วยผลักดันให้การบริหารกิจการสาธารณะเอื้อประโยชน์ต่อสาธารณะ มิใช่เป็นพลเมืองเพียงวันเดียวและใช้เวลาเพียงไม่กี่นาที นั่นคือการไปเลือกตั้ง (Heater, 1990: 2-5)

พลเมืองที่เข้มแข็งจึงมิใช่ทำหน้าที่เพียงไปลงคะแนนเพื่อเลือกคนไปทำงานแทนถึง 4 ปี แต่จะต้องทำหน้าที่ทางการเมืองอย่างเข้มข้นนอกสภาฯ อย่างสม่ำเสมอในการเลือกตั้งแต่ละครั้งแน่นอน อาจมีคำถามเกิดขึ้นว่าหากเป็นเช่นนั้น พลเมืองที่เข้มแข็งจะเอาเวลาที่ไหนไปเลี้ยงชีพ คำตอบคือการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมิได้หมายความว่ามิมีบทบาทเข้มข้นทางการเมืองตลอดเวลา ไม่ต้องทำมาหากิน เพราะถ้าหากสังคมมีพลเมืองที่เข้มแข็งจำนวนมาก ก็จะมีการแบ่งงานกันทำตามความสนใจและความถนัดของแต่ละคน ทำให้งานแต่ละด้านมีประสิทธิภาพ เพราะเมื่อทุกฝ่ายช่วยเหลือกัน แจ้งให้กันทราบว่าจะแต่ละฝ่ายเป็นอย่างไร ก็จะเกิดการเรียนรู้กันทุกๆ ด้านและสามารถกำลังจากส่วนต่างๆ ไปช่วยเหลือกันให้เกิดพลังใหญ่ หรือแบ่งกันทำงานคนละจุดต่อไป (Turner, 2001) เมื่อสังคมเมืองมี

พลเมืองที่เข้มแข็ง สังคมก็จะมีระบอบการเมืองบริหารที่เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนมีบทบาทและแต่ละคนได้รับประโยชน์ ส่วนรวมได้รับประโยชน์จากการแบ่งสรรทรัพยากร ระบอบการเมืองมีความเป็นธรรม

ในขณะที่ Chantal Mouffe (2001: 136-137) ได้อธิบายว่า คำนี้มีความเป็นมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ โดยมีการผันแปรความหมายเรื่อยมา โดยในนครรัฐ (city-state) กรีกโบราณ เสรีชนเพศชายผู้ถือกำเนิดในเมืองนั้นเท่านั้น ที่เป็นพลเมืองผู้มีหน้าที่เข้าร่วมในการประชุมถกประเด็นทางการเมือง และได้สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติต่ออย่างเท่าเทียมกันในสภาของกฎหมาย ในยุคนั้นพลเมืองจึงเป็นคนส่วนน้อย เขามีเวลาเข้ามีส่วนร่วมการประชุมเพราะมีทาสผู้หญิงและคนเมืองอื่น ซึ่งไม่ได้เป็นพลเมืองทำงานให้เขามีกิน แนวคิดความเป็นพลเมืองก่อตัวขึ้นพร้อม ๆ กับแนวคิดความเป็นประชาธิปไตย แต่เป็นประชาธิปไตยที่ “ประชา” คือพลเมือง ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยที่มีความเท่าเทียมกัน

ความเป็นพลเมืองในความหมายใหม่ ได้ถูกนิยามไว้หลากหลายความหมาย แต่สามารถแบ่งออกได้ 2 นัยสำคัญ คือความเป็นพลเมืองที่ถูกกำหนดและอ้างอิงโดยชุมชนหรือสังคม (community) และถูกอ้างอิงกับรัฐสมัยใหม่ (nation-state) โดย Thomas Hamprey Marshall ได้นิยามความเป็นพลเมืองไว้ว่า เป็นสถานภาพของการเป็นสมาชิกของชุมชน ซึ่งผู้ที่ได้สิทธิของความเป็นพลเมืองจะมีความเท่าเทียมกันทั้งด้านสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ (Marshall, 1950: 14) ในขณะที่ Bryan S. Turner ได้นิยามความเป็นพลเมืองในแบบเดียวกับ Marshall ไว้ โดยกำหนดว่า ความเป็นพลเมืองคือชุดของการปฏิบัติ (Set of practices) ทางด้านกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งได้กำหนดบุคคลที่มีสิทธิได้รับสถานภาพของการเป็นสมาชิกของชุมชน (Turner, 1993: 2)

ขณะที่ความเป็นพลเมืองที่อ้างอิงอยู่กับรัฐชาตินั้น Jean Toumon เห็นว่าความเป็นพลเมืองคือสถานภาพทางกฎหมายที่ถูกกำหนดโดยแต่ละรัฐ รวมถึงสิทธิและหน้าที่ที่พลเมืองพึงมีอย่างเท่าเทียมกัน (Toumon, 1996: 85) เช่นเดียวกับ Waters ที่ได้นิยามว่า เป็นชุดของความสัมพันธ์ที่มีความจำเพาะเจาะจงระหว่างรัฐชาติ (nation - state) กับปัจเจกบุคคลที่ถูกกำหนดให้มีทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อรัฐ (Yoav Peled, 1992: 432-442) โดย Anthony R. Brunello (1996: 189) ได้นิยามว่า ความเป็นพลเมือง คือการรับรองสถานภาพทางกฎหมายแก่ปัจเจกบุคคลในฐานะสมาชิกของรัฐ โดยเขาได้ขยายความว่ารัฐ (state) ในบริบทที่มีความสัมพันธ์กับพลเมืองคือรัฐที่มีหน่วยงานต่างๆ เช่น ราชการซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจรัฐคอยทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง

ในสมัยโรมัน แม้ว่าความเป็นพลเมืองจะยังยึดโยงอยู่กับสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครอง แต่ได้รับการขยายให้ครอบคลุมถึงคนชั้นต่ำ (plebeians) และต่อมาให้ครอบคลุมถึงผู้คนที่อาณาจักรโรมันแผ่อำนาจไปถึงด้วย ความหมายจึงแปรผันไปให้หมายถึงการพึงได้รับการปกป้องโดยกฎหมายมากกว่าการมีส่วนร่วมในการบังคับใช้กฎหมาย เท่ากับว่าความหมายของคำนี้ถูกลดทอนลงมาเป็นเพียงสถานภาพทางกฎหมายหรือที่ปัจจุบันเรียกว่าสัญชาติ (nationality)

ในยุคกลาง แนวคิดความเป็นพลเมืองถูกเบียดบังโดยแนวคิดความจงรักภักดีต่อมูลนายในระบบฟิวดัล (feudalism) จะเหลืออยู่ก็แต่เพียงในกรณีของเมืองบางเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเยอรมนี ซึ่งมีคนเมือง (bourgeoisie) ที่ทำมาค้าขาย และมีฐานะดี ซึ่งอ้างความเป็นพลเมืองของเมืองนั้น เพื่อป้องกันกรถูกละเมิดจากเมืองอื่น และที่สำคัญเพื่อหลีกเลี่ยงพันธนาการของมูลนาย แนวคิดความเป็นพลเมืองได้รับการฟื้นฟูขึ้นอีกครั้งที่สาธารณรัฐต่างๆ ของอิตาลีในยุคฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และนับแต่นั้นมาได้เป็นแนวคิดพื้นฐานของการปฏิวัติรัฐธรรมนูญในอังกฤษในศตวรรษที่ 17 และมีอิทธิพลต่อการปฏิวัติอเมริกัน และการปฏิวัติฝรั่งเศสในศตวรรษต่อมากลายเป็นอุดมคติสากลที่มีค่าประกาศสิทธิของ

มนุษย์และพลเมือง (The Declaration of The Rights of Man and Citizen) ของฝรั่งเศสเป็นสัญลักษณ์ แนวคิดความเป็นพลเมืองจึงผูกโยงเข้ากับแนวคิดความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และอย่างมีนัยอีกครั้ง

ในการนี้ รูสโซ (Rousseau) เป็นผู้ที่ผูกโยงความเป็นพลเมืองเข้ากับทฤษฎีการให้ความเห็นชอบ (Theory of consent) โดยการเสนอว่า พลเมืองคือปัจเจกผู้มีเสรีภาพและความเป็นตัวของตัวเอง ผู้ซึ่งมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกฎเกณฑ์ที่บังคับให้ทุกคนทำตาม เห็นได้ว่า รูสโซผนวกแนวคิดสาธารณรัฐนิยมคลาสสิกเข้ากับแนวคิดสัญญานิยมสมัยใหม่ (modern contractualism) เพื่อเชื่อมโยงปัจเจกชนกับชุมชนทางการเมืองของสาธารณรัฐ ที่ซึ่งพลเมืองปกครองตนเอง โดยปฏิเสธว่ากษัตริย์มีอำนาจปกครองเขา เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่เป็นข้าแผ่นดิน (subject) ของกษัตริย์ผู้มีอำนาจเหนือเขา

เมื่อความสัมพันธ์ทางการเมืองและการตลาดและระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (laissez-faire liberalism) ลงหลักปักฐานในศตวรรษที่ 19 แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองผู้แข่งขันแบบสาธารณรัฐนิยมได้ถูกแทนที่โดยแนวคิดความเป็นพลเมืองที่เชื่อมโยงกับสิทธิโดยธรรมชาติ (natural rights) กล่าวอีกนัยหนึ่งนักเสรีนิยมมองว่า การมีจิตสาธารณะ การทำเพื่อส่วนรวม และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชุมชนของผู้ที่เท่าเทียมกันเป็นสิ่งที่ล้ำสมัย ความเป็นพลเมืองจึงถูกลดทอนลงมาเป็นเพียงสถานภาพทางกฎหมายของปัจเจกชนผู้มีสิทธิต่างๆ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ปกป้อง แต่ถึงกระนั้นก็เป็นแนวคิดที่มีบทบาทที่สำคัญและก้าวหน้า ในการสร้างสังคมประชาธิปไตยเสรีนิยมให้เกิดขึ้น ดังเช่นในกรณีของอังกฤษ ซึ่ง มาเชล (T.H. Marshall) ได้แสดงให้เห็นว่า มีวิวัฒนาการจากสิทธิพลเมืองสู่สิทธิทางการเมืองและต่อมาสิทธิทางสังคม โดยมีการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งสิทธิเหล่านั้นเป็นระยะ จนกระทั่งปัจจุบันที่ผู้หญิงและชนส่วนน้อยทางชาติพันธุ์ และเผ่าพันธุ์ได้รับการยอมรับว่า เป็นพลเมืองมากขึ้น อย่างน้อยก็ในแง่ที่สิทธิเหล่านี้ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ของสหประชาชาติ

ทฤษฎีประชาธิปไตยเสรีนิยม ถือว่าพลเมืองมีความจงรักภักดี (allegiance) ต่อรัฐก็เพราะรัฐประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้เขาได้มีส่วนร่วมทางการเมือง และโดยการนี้มีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐให้เอื้อต่อการที่เขาจะบรรลุความคาดหวังหรือความมุ่งหมายให้ชีวิตของเขา เห็นได้ว่าแนวคิดนี้ มีที่มาจากทฤษฎีการให้ความเห็นชอบของ รูสโซ แต่หากกล่าวในมิติของสิทธิเสรีภาพ สิทธิความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยก็คือสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ หรือเป็นเสรีภาพในการที่พลเมืองจะร่วมกับพลเมืองคนอื่นๆ ในอันที่จะตรวจสอบรัฐบาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนนโยบายและการกระทำของรัฐบาล สิทธินี้มาพร้อมกับการแบ่งแยกมิได้จากหน้าที่ต่างๆ เช่น การเคารพกฎหมายและการเสียภาษี และที่สำคัญหน้าที่ในอันที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน มิฉะนั้นแล้วความเป็นพลเมืองก็จะไร้ความหมาย (Havens, 1998: 743-744)

แต่ในสังคมที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองมีความหมายอย่างอื่น เพราะมีหน้าที่มากกว่าสิทธิ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือในระบอบดังกล่าวสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้เป็นฐานของความคิดความเป็นพลเมือง อย่างไรก็ตาม ความจงรักภักดีของพลเมืองต่อรัฐก็อาจมีมากพอๆ กับที่มีในรัฐประชาธิปไตย

ในรัฐชาติทั้งสองระบอบถือว่า ความจงรักภักดีของพลเมืองต่อประเทศของเขา เป็นความจงรักภักดีทางการเมืองที่สำคัญยิ่ง แต่ในสังคมประชาธิปไตยพหุนิยม ความจงรักภักดีนี้ผู้คนมีพร้อมๆ ไปกับความจงรักภักดีต่อสิ่งอื่นๆ เช่น ต่อครอบครัว สถาบันศาสนา องค์กร สถาบันท้องถิ่น หรือแม้แต่

องค์การระหว่างประเทศได้ โดยความจงรักภักดีในมิติอื่นๆ เหล่านี้อาจแต่ไม่จำเป็นต้องขัดแย้งกับความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ แต่ในกรณีของระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จที่ซึ่งรัฐเรียกร้องความจงรักภักดีอย่างเต็มที่ต่อรัฐหรือระบอบความขัดแย้งย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับผู้ใดก็ตามที่มีความจงรักภักดีอื่นๆ อยู่ด้วย (Havens, 1998: 743-744)

ในปัจจุบันตัวแบบความเป็นพลเมืองแบบเสรีนิยม เป็นตัวขับเคลื่อนความพยายามในหลายประเทศในการก่อให้เกิดประชาสังคม (civil society) และประชาธิปไตยพหุนิยม (pluralistic democracy) ซึ่งพลเมืองมารวมกันเป็นกลุ่มก้อนอย่างหลากหลาย ดังปรากฏให้เห็นในกรณีของไทยที่มีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง และหลากหลายเกี่ยวกับพลเมืองไทย ณ จุดเปลี่ยนศตวรรษเป็นศตวรรษที่ 21 หากแต่ว่าในสังคมประชาธิปไตยตะวันตก ตัวแบบเดียวกันนี้กลับถูกวิจารณ์มากขึ้นว่าเป็นปัจเจกบุคคลมากเกินไป และจึงได้ส่งผลเป็นการแยกกันอยู่เป็นปัจเจก โดยไม่มีเป้าหมายหรือค่านิยมร่วมกัน สำนักคิด “ชุมชนนิยม” (communitarian) จึงเห็นควรฟื้นฟูแนวคิดความเป็นพลเมืองแบบสาธารณรัฐนิยมพลเมือง (civic republicanism) ที่เน้นประโยชน์สาธารณะว่าอยู่เหนือและเป็นต่างหากไปจากความต้องการและผลประโยชน์ส่วนบุคคล แต่สำนักคิดเสรีนิยมไม่เห็นด้วยเพราะพิจารณาว่าเป็นแนวคิดก่อนสมัยใหม่และเข้ากันไม่ได้กับพหุนิยม (pluralism) แห่งประชาธิปไตยสมัยใหม่ หรือถึงกับขัดต่อหลักการเสรีภาพ และว่าในโลกสมัยใหม่การกล่าวอ้างประโยชน์สาธารณะอาจมีแนวโน้มไปทางเผด็จการเบ็ดเสร็จด้วย สองสำนักนี้จึงยังโต้เถียงกันอยู่ไม่จบ (พลวัติสาณ ชุมพล, 2551, หน้า 24-29)

ในระหว่างนี้ ประเด็นที่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาเรื่อยๆ ในหลายประเทศก็คือ ทำอย่างไรจึงจะสร้างแนวคิดความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับสภาพที่ประชากรมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมขึ้นเรื่อยๆ ความยากลำบากอยู่ที่ความจำเป็นที่จะต้องทำให้เกิดความสามัคคี โดยไม่ไปปฏิเสธความหลากหลายแตกต่าง จะทำอย่างไรให้มีพหุนิยมที่เอื้อต่อการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ (identity) ทางวัฒนธรรม ภาษา ชาติพันธุ์ ศาสนา เพศสภาพ และอื่นๆ หลากหลาย แต่ในขณะเดียวกันสามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดอัตลักษณ์ทางการเมืองร่วมกัน ซึ่งผูกโยงผู้คนที่หลากหลายเหล่านี้ให้ยึดถือหลักทางการเมืองบางอย่างร่วมกันนี่คือสิ่งที่ท้าทาย ทั้งนักชุมชนนิยมและนักเสรีนิยมอยู่ในปัจจุบันในการกำหนดความหมายของความเป็นพลเมือง (Mouffe, 2001: 137)

ดังนั้นในบริบทของความเป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่ จึงสามารถมองจากแง่มุมของการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (identity politics) ได้ว่าความเป็นพลเมืองเป็นเสี้ยวหนึ่งของตัวตนอันหลากหลาย (multiple selves) โดยอัตลักษณ์ความเป็นพลเมือง (identity of citizenship) ช่วยในการยึดโยงค่านิยมและวิถีชีวิตที่หลากหลายเข้าไว้ด้วยกันในกรอบของประชาธิปไตย และในการนี้แนวคิดความเป็นพลเมืองจึงเป็นวิธีการเชื่อมโยงการเมืองระดับจุลภาค (micro-politics) ของการเมืองการแทนและการมีอัตลักษณ์กับการเมืองระดับมหภาค (macro-politics) แห่งสิทธิเชิงสถาบันและวัฒนธรรมที่กลุ่มชนผู้ด้อยอำนาจใช้ในการแสวงหาการยอมรับ และการขยายสิทธิของเขาภายในเขตแดนของรัฐชาตินั้น (Barker, 2003: 23) ดังนั้นความเป็นพลเมืองจึงเป็นหน่อความคิดที่ถกเถียงกันไม่รู้จบ (essentially contested concept) เช่นด้วยกันกับหน่อความคิดประชาธิปไตย ดังที่ แวนเดนเบิร์ก ได้อธิบายไว้ (Vandenberg, 2000: 3-17)

กล่าวได้ว่าแนวความคิดความเป็นพลเมือง คือความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมกับรัฐ อันเป็นความสัมพันธ์ที่ควบคู่กัน ดังที่ Marx ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของเผ่าพันธุ์หนึ่ง ไม่สามารถที่จะแยกออกจากวิถีคิดในแบบแผนของความเป็นพลเมืองได้ ทำให้เห็นภาพสะท้อนของการที่รัฐได้ทำหน้าที่ของการเป็นสถาบัน (institution) และเป็นทั้งความคิด (idea)

ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความเป็นพลเมืองของรัฐ (Clarke, 1994: 22) ในขณะที่ Henry Jones มองถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง ในด้านที่รัฐเป็นแบบแผนในการกำหนดคุณค่าของคน ซึ่งการอยู่ภายใต้อำนาจรัฐคือวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตของพลเมืองของรัฐดีขึ้น (Jones, 1999: 57)

ในทางสังคมวิทยาได้กล่าวถึงความเป็นพลเมืองว่า เกิดขึ้นจากการนิยามความหมาย รวมถึงการกำหนดตัวพลเมืองโดยอาศัยความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในขณะนี้ความเป็นพลเมืองไม่ได้เกี่ยวข้องกับเพียงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการชี้ให้เห็นถึงพลวัตของความเป็นพลเมืองที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่โดยตลอด ด้วยการอาศัย การก่อร่างสร้างสังคม (social construction) มาเป็นหลักเกณฑ์พร้อมๆ กันนั้น ความเป็นพลเมืองก็มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันทางสังคม เนื่องด้วยความแตกต่างของพลเมืองในด้านอำนาจ และชนชั้นทางสังคมจนทำให้การกระจายทรัพยากรไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน (Turner, 1993: 2-3)

ในขณะที่ ธเนศวร์ เจริญเมือง (2551: 262-263) อธิบายว่า คำว่าพลเมืองว่า เป็นคำที่เกิดมาคู่กับรัฐ มีพลเมืองย่อมต้องมีรัฐเช่นเดียวกัน มีคนก็ย่อมมีชุมชน มีสิทธิเสรีภาพก็ต้องมีกฎหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้น และมีความเป็นส่วนตัวหรือมีความเป็นปัจเจกก็ย่อมต้องมีส่วนรวม และมีรัฐที่จะดูแลค่าประกันสิทธิเสรีภาพของพลเมืองและส่วนรวม เพื่อให้การดำเนินกิจการของรัฐและความสงบสุขของส่วนรวมเกิดขึ้นได้ และดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง รัฐจึงต้องมีบุคลากร มีการเก็บภาษี นำเอางบประมาณไปดำเนินงานและพัฒนางานต่างๆ เพื่อให้พลเมืองแต่ละคนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสงบสุขมากขึ้น รัฐจะทำหน้าที่เหล่านั้นได้ก็เพียงใดหรือรัฐนั้นต้องฉลาดอำนาจ แสวงหาผลประโยชน์เพื่อบางคนหรือกลุ่ม กระทั่งกดขี่ทำร้ายพลเมืองก็ขึ้นอยู่กับบทบาทของพลเมืองในรัฐนั้น กล่าวอีกแง่หนึ่ง พลเมืองของรัฐนั้นคัดเลือกตัวแทน ผู้บริหาร และบุคลากรของรัฐ และควบคุมบทบาทและพฤติกรรมของคนเหล่านั้นได้เพียงใด

สรุปคำว่า “พลเมือง” เป็นคำที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับคำว่า “บทบาทหน้าที่” ในเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่ดำเนินชีวิตในสังคมใดๆ อย่างมีความรับผิดชอบ อาศัยกระบวนการหล่อหลอมขัดเกลาทางสังคม (socialization) อย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งเริ่มจากการปลูกฝังเพื่อสร้างความผูกพันรักใคร่ต่อกัน จนนำไปสู่การสร้างวิถีการอยู่ร่วมกัน และพัฒนาก้าวไปเป็นสังคมเล็กๆ เรียกว่า “ครอบครัว” ลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองในสังคมจะคำนึงถึงวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลตามช่วงวัย (Life span) ต้องรู้จักการจัดการและควบคุมชีวิตตนเองให้เป็นไปตามบทบาท และหน้าที่ที่จะต้องแสดงความรับผิดชอบต่อตนเอง (Individual) และส่วนรวม (Collective) โดยมีพื้นฐานคุณธรรมจริยธรรมในชีวิต และการพัฒนาพื้นฐานความเป็นพลเมือง เป็นความจำเป็นแก่เยาวชนในศตวรรษที่ 21 อย่างมาก โดยเฉพาะสังคมไทย ต้องส่งเสริมและทำให้รู้จักคุณค่าความเป็นคนดีในสังคม มีความเป็นอิสระอย่างเปิดเผย และมีจิตสำนึกต่อการธำรงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นตัวตนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.1 ประวัติศาสตร์และพื้นฐานของความเป็นพลเมือง แบ่งออกเป็น 5 ยุค โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) ยุคสมัยโบราณกาล ความเป็นพลเมือง เป็นเอกสิทธิของชนชั้นสูงซึ่งมีอิสระทางด้านเศรษฐกิจความคิด และเวลาเพื่อปฏิบัติหน้าที่พลเมือง เช่น การสมัครรับการเลือกตั้ง การเป็นทหาร เป็นต้น ในสมัยนั้นประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีสิทธิในความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะสตรี ทาส หรือคนป่าเถื่อน

2) **ยุคสมัยกลาง** เป็นยุคของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในยุโรป แนวคิดแบบพลเมืองก็ได้สูญหายไปเน้นความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เท่านั้น พลเมืองไม่มีสิทธิเข้ามาบิบบทบาททางการเมือง ไม่มีสัญญาประชาคมระหว่างประชาชนกับรัฐ มีแต่ความจงรักภักดีระหว่างกษัตริย์และประชาชน ดังคำพูดที่ว่า “รัฐคือผมเอง” (พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส, 1674)

3) **ตั้งแต่การปฏิวัติฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาเป็นต้นมา** กระแสนิยมก่อให้เกิดแนวคิดที่ว่าประชาชนต้องนับถือรัฐมากกว่าตัวบุคคลที่ปกครองรัฐ จึงทำให้เกิดความเป็นพลเมืองที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐ ดังนั้นความจงรักภักดีต่ออุดมคติทางการเมืองจึงมาแทนความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

4) **ระหว่างศตวรรษที่ 19 และ 20** อุดมคติเสรีนิยมทำให้คำนิยามของความเป็นพลเมืองกลายเป็นเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นอุดมคติของความเสมอภาคและเสรีภาพ พลเมืองทุกคนมีเหตุผลและมีทางเลือกที่เท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชนชั้นหรือเพศแต่อย่างไรก็ตาม ในสมัยนี้ความเสมอภาคก็เป็นได้แค่ความเสมอภาคในประเด็นทางกฎหมายเท่านั้น

5) **หลังสงครามโลกครั้งที่ 2** สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมืองและสิทธิทางสังคมได้พิสูจน์ว่าความเสมอภาคด้านกฎหมาย ไม่ได้ทำให้เกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริงดังนั้นรัฐมีหน้าที่คุ้มครองพลเมืองทางด้านสังคมด้วย ด้วยเหตุผลนี้รัฐสวัสดิการจึงเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อทัศนคติของประชาชน จะทำให้ประชาชนเห็นว่าไม่ต้องตอบแทนอะไรแก่รัฐ จากเหตุนี้ก็จะเห็นได้ว่าประชาชนในยุโรปและอเมริกาไม่ค่อยไปเลือกตั้งหรือเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเท่าที่ควร (Putnan, 2000) เพราะอาจคิดว่าการเมืองในระดับชาตินั้นไม่ได้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงในสมัยโลกาภิวัตน์แล้ว ดังนั้นอนาคตของความเป็นพลเมืองอาจกลายเป็น “พลเมืองโลก” ซึ่งในยุโรปมีสภาวการณ์ของความเป็นพลเมืองของยุโรปแล้ว (European Citizenship)

2.2 ตัวแบบความเป็นพลเมือง

ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตของการอธิบายแนวความคิดความเป็นพลเมือง ด้วยการนำเอาตัวแบบความเป็นพลเมืองในยุคสมัยใหม่ ช่วงที่ภาวะของความเป็นรัฐชาติกำลังเข้มข้น ระหว่างศตวรรษที่ 18-20 มาเป็นตัวอย่าง เพื่อทำความเข้าใจต่อความเป็นพลเมืองแบบเดิม แต่จะพบว่าหลังจากผ่านศตวรรษที่ 20 มาแล้ว ความเป็นพลเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จึงได้นำเอาตัวแบบของ Anthony Elliott มาเสนอความเป็นพลเมืองอีกชุดหนึ่งที่มีความแตกต่างไปจากเดิม โดยจะเน้นที่ความเป็นพลเมืองทางวัฒนธรรม (cultural citizenship) ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงพลวัตของความเป็นพลเมืองอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทาง ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

Marshall ได้กล่าวถึงความเป็นพลเมืองในด้านที่เป็นสิทธิอย่างหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยสิทธิ 3 ด้าน กล่าวคือ สิทธิทางกฎหมาย (civil rights) สิทธิทางการเมือง (political rights) และสิทธิทางสังคม (social rights) สิทธิทั้ง 3 ด้านนี้ มีลักษณะที่สัมพันธ์กันอย่างมีวิวัฒนาการ ตัวแบบสิทธิพลเมืองของ Marshall เกิดจากการศึกษาบริบทของสังคมอังกฤษเป็นหลัก โดยเขากล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับรัฐมีลักษณะเป็นวงกลม กล่าวคือรัฐเกิดขึ้นจากพลเมือง ซึ่งพลเมืองแต่ละคนได้มอบอำนาจอธิปไตยให้แก่รัฐด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่ง คือการที่รัฐเป็นฝ่ายกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเป็นพลเมืองหรือคนของรัฐ พร้อมๆ กับการให้ผลประโยชน์ในเชิงสิทธิแก่พลเมือง (ธีรยุทธ บุญมี, 2546: 166-167) ซึ่งทำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองเป็นไปในทิศทางที่ต่างตอบแทนซึ่งกันและ

กัน กล่าวคือปัจเจกบุคคลในฐานะที่เป็นพลเมืองมีพันธะที่ต้องผูกพันต่อรัฐเรียกว่าหน้าที่ ในทางกลับกัน รัฐก็มีพันธะที่จะต้องปกป้องและคุ้มครองคนของตน ด้วยการให้สิทธิแก่บุคคลเหล่านี้เป็นการตอบแทน

สำหรับ Marshall แล้ว ความเป็นพลเมือง สถานภาพที่มอบให้แก่คนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเป็นพลเมืองของรัฐ โดยพลเมืองเหล่านั้นจะมีความเท่าเทียมกันทั้งด้านสิทธิและหน้าที่ ที่มาพร้อมกับการเป็นพลเมือง ซึ่งพลเมืองในทัศนะของ Marshall ประกอบไปด้วยสิทธิ 3 ด้าน ดังนี้ (Isin and Wood, 1999: 28-29)

1) สิทธิทางกฎหมาย (civil rights) เป็นสิทธิด้านแรกที่พลเมืองได้รับ โดยเป็นสิทธิที่อยู่ติดตัวพลเมือง เช่น เสรีภาพในชีวิต ทรัพย์สิน การแสดงความคิดเห็น การนับถือศาสนา การเรียกร้องความยุติธรรม ซึ่งรัฐได้จัดตั้งสถาบันที่เป็นทางการรองรับการใช้สิทธิด้านนี้ของพลเมือง เช่น หน่วยงานราชการต่างๆ จะสังเกตได้ว่าสิทธิด้านนี้เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการสร้างรัฐชาติที่มีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา สิทธิด้านนี้มีผลกระทบต่อรูปแบบชีวิตดั้งเดิมของผู้คนในแง่ของการมีอิสระ ในตนเองภายใต้การกำหนดของกฎหมาย กล่าวได้ว่าเป็นการขยายความคิดเรื่องการกำหนดตัวเอง (self-determination) จากระดับรัฐลงมาสู่ระดับปัจเจกอีกชั้นหนึ่ง อนึ่งสิทธิทางกฎหมายของพลเมือง ยังเชื่อมโยงไปสู่สิทธิทางด้านอื่นตามมาด้วย เนื่องจากสิทธิทางกฎหมายถือเป็นฐานคิดในเรื่องของการรักษาสถานภาพของการเป็นพลเมืองปัจเจกเอาไว้

2) สิทธิทางการเมือง (political rights) เป็นสิทธิที่แยกออกมาจากสิทธิทางกฎหมาย เมื่อรัฐเริ่มให้ความสำคัญต่อสิทธิด้านนี้อย่างจริงจัง ทำให้พลเมืองมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น กล่าวได้ว่าสิทธิทางการเมืองที่ปรากฏในศตวรรษที่ 19 และศตวรรษที่ 20 ตอนต้นไม่ใช่สิทธิที่มีความใหม่หรือแตกต่างจากสิทธิทางกฎหมายที่มีอยู่เดิมอย่างแท้จริง เพราะสิทธิด้านนี้เป็นเพียงการขยายความคิดเรื่องสิทธิทางกฎหมายให้มีความชัดเจนขึ้นเท่านั้น เนื่องมาจากสิทธิทางการเมืองได้ถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำที่ถืออภิสิทธิ์เพียงบางกลุ่ม แต่หลังจากที่มีสิทธิทางการเมืองขึ้นมา ฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ขยายไปสู่พลเมืองในวงกว้างมากขึ้น (Giddens, 1985: 203) ทั้งนี้สิทธิทางการเมืองของพลเมือง ถูกรองรับด้วยระบบการเมืองแบบรัฐสภา ตามวิถีทางการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่เป็นสำคัญ (Turner, 1993: 6) ตามที่ Marshall ได้เสนอตัวแบบสิทธิทางการเมืองไว้ จะเห็นได้ว่าเป็นสิทธิที่มุ่งทำความเข้าใจพลเมืองในสังคมการเมืองตะวันตกหรือกล่าวต่อไปได้ว่า เป็นการมองความเป็นพลเมืองที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นสมัยใหม่ ที่เกิดจากการพัฒนาแบบทุนนิยมซึ่งกลายเป็นต้นเหตุของการเกิดสิทธิทางสังคมตามมาอีกด้านหนึ่ง

3) สิทธิทางสังคม (social rights) มีที่มาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในแนวทงทุนนิยมที่เป็นสาเหตุของความไม่เป็นธรรมทางสังคม โดยเน้นที่ความไม่เท่าเทียมทางรายได้เป็นหลัก ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เช่น สุขภาพอนามัย สาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัย การศึกษา (ธีรยุทธ บุญมี, 2546: 67) Marshall ยังได้กล่าวถึงการแยกสิทธิทางสังคมออกจากสิทธิทางกฎหมายและสิทธิทางการเมือง ด้วยว่ามาจากเหตุผลหลัก 3 ประการ ประการแรกความสำคัญของหลักความเท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งถือเป็นการขยายฐานของความเป็นพลเมืองในสังคมให้กว้างขึ้น ประการต่อมาคือความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างชนชั้นต่างๆ เหตุผลประการสุดท้ายมาจากการพัฒนาการผลิตให้มีผลผลิตเป็นจำนวนมากมหาศาล (mass production) และการขยายฐานบริโภคสู่มวลชน (mass consumption) ที่เป็นชนชั้นแรงงาน (Isin and Wood, 1999: 28-29)

จากทั้ง 3 ประการข้างต้น สิทธิทางสังคมจึงมีจุดประสงค์เพื่อแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางสังคมทั้งระบบ สิทธิทางสังคมจึงถือเป็นความพยายาม ที่จะกระจายทรัพยากร (redistribution)

ให้แก่พลเมืองอย่างทั่วถึง รูปธรรมที่เห็นได้ชัดคือ ข้อบังคับของรัฐที่ออกมาในรูปของหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ตาม เช่น การกำหนดอัตราการเสียภาษีที่ต้องการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สิทธิด้านนี้จึงเท่ากับเป็นการจัดสวัสดิการแก่พลเมืองโดยรัฐอีกทางหนึ่ง ในทางเดียวกันการจัดสวัสดิการให้แก่พลเมืองเท่ากับเป็นการลดปัญหาอันเกิดจากการพัฒนาในแนวทางทุนนิยมที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นต่างๆ เพราะสิทธิทางกฎหมายหรือสิทธิทางการเมือง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจต่างก็เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางสังคมได้ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม Anthony Giddens เห็นว่าสิทธิทางสังคมของ Marshall น่าจะมีลักษณะเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจ (economic rights) มากกว่าสิทธิทางสังคม เพราะสิทธิทางเศรษฐกิจของ Giddens หรือสิทธิทางสังคมของ Marshall เกิดจากภาวะของการเป็นสังคมทุนนิยมที่เอื้อประโยชน์ให้แก่คนบางกลุ่มทำให้ต้องขยายสิทธิทางเศรษฐกิจให้ครอบคลุมพลเมืองทุกชนชั้น (Giddens, 1985: 206-207) Giddens จึงเห็นว่าสิทธิทางสังคมของ Marshall เป็นวิธีการแก้ปัญหาสังคมอันเกิดจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่เอื้อประโยชน์ให้แก่คนบางกลุ่ม

โดยทั่วไปแล้ว สิทธิทางกฎหมายและสิทธิทางการเมืองถือเป็นแก่นสำคัญ (essence) ในตัวมนุษย์ที่ไม่สามารถละเมิดได้ โดยจัดเป็นสิทธิขั้นปฐมภูมิ ส่วนสิทธิขั้นทุติยภูมิคือสิทธิทางสังคมที่เป็นพันธะให้รัฐต้องจัดทำให้แก่พลเมือง เพราะฉะนั้นสิทธิทางกฎหมายและสิทธิทางการเมืองเป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวพลเมืองเพื่อป้องกันไม่ให้รัฐเข้ามาแทรกแซงได้ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในการแสดงออก ในขณะที่สิทธิทางสังคมกลับกลายเป็นสิทธิในด้านที่รัฐสามารถเข้ามาแทรกแซงได้ด้วยการจัดสวัสดิการให้แก่พลเมืองในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม (ธีรยุทธ บุญมี, 2548: 168)

อย่างไรก็ตาม แม้ตัวแม่แบบความเป็นพลเมืองของ Marshall จะถูกยึดถือเป็นแนวคิดสำคัญมานาน แต่หลังจากศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา สภาพความเป็นรัฐชาติที่ประกอบด้วยอำนาจอธิปไตยเพียงหนึ่งเดียวและความเป็นพลเมืองของรัฐใดรัฐหนึ่ง หรือกระทั่งช่องว่างระหว่างชนชั้นของพลเมืองด้วยตัวเอง โดยเฉพาะตัวแบบการเป็นพลเมืองของ Marshall ก็ได้ถูกวิพากษ์ว่าไม่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายความเป็นพลเมืองในปัจจุบันได้อย่างครบถ้วน โดย Anthony Elliott มองว่าความเป็นพลเมืองในปัจจุบันไม่ได้เน้นเรื่องของความเป็นรัฐชาติหรือสิทธิต่างๆ ที่พลเมืองจะได้รับเท่านั้น แต่กระบวนการโลกาภิวัตน์ (globalization) หรือแม้แต่ทัศนะท้องถิ่นนิยม (localism) ได้ส่งผลเป็นการปรับเปลี่ยนลักษณะของการเป็นพลเมืองที่แตกต่างจากอดีต (Elliott, 2001: 47) อาทิเช่น การเรียกร้องสิทธิของชนกลุ่มน้อย หรือผู้อพยพที่อยู่นอกกระแสวัฒนธรรมหลักของชาติ ให้อยอมรับในสิ่งที่พวกเขาเป็น ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป็นสำคัญว่าความเป็นพลเมืองในปัจจุบันไม่ได้เกิดจากการที่รัฐกำหนดเพียงฝ่ายเดียว แต่ยังเกิดจากการกำหนดตนเองของคนในประเทศอีกด้วย

เช่นเดียวกับ Veit Bader ได้กล่าวถึงอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสถาบันวัฒนธรรมและการเมืองของรัฐชาติที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยทั้งหลาย ว่าได้ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองอยู่ 3 ประการ ประการแรกเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงได้ทั่วโลก เช่น ระบบนิเวศ ความเสี่ยงต่อความมั่นคงของประเทศ เช่น ความรุนแรง การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ รวมถึงความยากจนซึ่งไม่ได้เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเฉพาะบางพื้นที่ แต่เป็นปัญหาที่เสมือนว่าได้ส่งผลกระทบต่อทั่วถึงกันด้วยอิทธิพลของการสื่อสารในปัจจุบัน ประการถัดมา เนื่องมาจากลักษณะพรมแดนที่เปิดกว้าง ทำให้มีผลต่อความเป็นพลเมืองของรัฐ โดยมีสาเหตุมาจากการอพยพเคลื่อนย้ายของผู้ลี้ภัยและผู้อพยพ ทำให้ไม่สามารถยึดเอาหลักการพิจารณาการเป็นคนของรัฐแบบเดิมอีกต่อไปได้ เช่น การให้สัญชาติแก่คนต่างด้าวบางกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันก็มีการกีดกันการได้สัญชาติของกลุ่มอื่นที่มีลักษณะของความเป็นต่างด้าวเหมือนกัน

ประการสุดท้าย มีสาเหตุมาจากสภาวะของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในรัฐต่างๆ มีผลต่อแนวคิดความเป็นพลเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง และสถาบันต่างๆ ของรัฐ

ท้ายที่สุดนั้น รัฐจำเป็นต้องคลายความเป็นเอกภาพระหว่างความเป็นชาติ (nationhood) และความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) ลงมาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม (Bader, 2001: 197-198) พอที่จะยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ ได้ จะเห็นได้จากการเกิดชาติที่มักเป็นการรวมเอาชนชาติต่างๆ เข้ามารวมกัน แล้วสถาปนาความเป็นชาติหลักขึ้น ความเป็นชาติจึง มีนัยของการลดทอนหลากหลายทางชาติพันธุ์ลง ทำให้รัฐสามารถปกครองคนในชาติได้ แต่จากความคิดของ Bader ทำให้เห็นว่าความเป็นพลเมืองต้องทำความเข้าใจอยู่บนฐานของการยอมรับความแตกต่าง และหลากหลายทางชาติพันธุ์มากกว่าที่จะยึดความเป็นเอกภาพทางชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว

สิ่งหนึ่งที่จะทำให้สังคมไทยมีความสงบสุขได้ คือคนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตามกฎหมายและทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ใช่การทำให้ประชาชนรู้สึกถึงสิทธิและหน้าที่ของตัวเองมีแต่สิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง สิ่งแรกคือ “พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” มี 3 ประการ คือ

ประการแรก เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาคการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละคน โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคมยอมรับความแตกต่างของทุกคน

ประการที่สอง เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพ การมีกฎ กติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพไม่ให้ถูกละเมิด

ประการสุดท้าย รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม โดยคำนึงถึงบทบาท หน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยมุ่งเน้นไปที่คุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล

ดังนั้นหากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองทั้ง 3 หลักการที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง

2.3 คุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) พลเมืองที่แข็งขัน (active citizen) มีส่วนร่วมกับการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม
2) พลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีข้อมูลเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เพียงพอ (Informed/Knowledgeable citizen) อันประกอบด้วย ระบบการเมือง ระบบกฎหมาย สิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ

3) พลเมืองที่มีทักษะพื้นฐานประชาธิปไตย (Skilled citizen) ประกอบด้วย การคิดอย่างมี วิจารณญาณการทำงานเป็นหมู่คณะ

4) พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (Democratic citizen) มีความเชื่อมั่นในพหุนิยม (pluralism) ความเป็นหนึ่งท่ามกลางความหลากหลาย การใช้สันติวิธีในการแก้ไขความขัดแย้งเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ทรานสพารานซ์ ความเสมอภาค ความยุติธรรมทางสังคม การตรวจสอบและถ่วงดุล

(check and balance) การพึ่งตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างพึ่งพากัน (inter-dependence) และเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (accountable citizens) มีบทบาทรับผิดชอบต่อผู้อื่น (hold others accountable) และเคารพกฎหมาย

บรูบาเคอร์ (Brubaker, 1992) อธิบายไว้ว่า สังคมสมัยใหม่นั้น พลเมืองย่อมดำรงไปตามขอบเขตของระบบการเมืองที่ต้องรู้ว่าสมาชิกมีสิทธิ (rights) และหน้าที่ (duties) ในชุมชน (อ้างถึงใน Anthony Giddens, Mitchell Duneier and Richard P. Appelbaum, 2007: 393) มาร์แชล (Marshall, 1973) อธิบายรูปแบบสิทธิพลเมืองไว้ 3 แบบ คือ

1. Civil rights เป็นสิทธิบุคคลในกฎหมาย เสรีภาพบุคคลที่จะเลือกดำรงอยู่ ความเสมอภาคความเป็นธรรม

2. Political rights เป็นสิทธิที่มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และความเห็นชอบกับรัฐบาล

3. Social rights เป็นสิทธิเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สวัสดิการ ความมั่นคง การดูแลสุขภาพ การดูแลการเลิกจ้างงานหรือการรับรองค่าจ้างขั้นต่ำ ซึ่งรัฐต้องให้การคุ้มครอง ไบรเซิล (Birzea, 2000) ให้นิยามคำว่าพลเมืองไว้ 2 มิติ คือ 1) พลเมืองเกี่ยวข้องกับสถานภาพและบทบาท และ 2) ความยุติธรรม (justice) และความเท่าเทียม (equality) ของสิทธิ

ดังนั้นคำว่าพลเมือง หมายถึงประชาชน ราษฎร ชาวประเทศ (พจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Citizen” คือผู้อยู่อาศัยอยู่ในเมือง หรือผู้มีสิทธิอย่างเต็มที่ในรัฐ (Hornby, 1987: 150) ในบริบทที่สัมพันธ์กับปัญหาทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญ สรุปความหมายโดยรวมว่าพลเมือง หมายถึงบุคคลหรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านเมืองใดบ้านเมืองหนึ่ง โดยมีระเบียบกฎเกณฑ์ การปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน มีส่วนร่วมสร้างกฎเกณฑ์ ธรรมเนียมปฏิบัติที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีกฎหมายแห่งรัฐเป็นเครื่องมือควบคุมพลเมืองและความเป็นพลเมือง

โดยระบบสังคมโลกสมัยใหม่ (New World Society) มีระเบียบโลกใหม่ที่เน้นความสำคัญ 5 ประการ คือ 1. การเคารพสิทธิมนุษยชน 2. การปกครองระบอบประชาธิปไตย 3. การค้าเสรี 4. การรักษาสภาพแวดล้อม 5. การใช้หลักธรรมาภิบาล แต่มุมมองของประเทศบางประเทศยังเห็นว่า แนวคิดดังกล่าวอาจเป็นช่องทางให้เกิดการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่างๆ ได้ง่าย เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศกลุ่มตะวันออกกลาง เป็นต้น อย่างไรก็ตามความร่วมมือของสังคมยุคใหม่ก็ไม่ได้ปิดกั้น แต่กลับมีลักษณะเปิดกว้าง พยายามสร้างความสัมพันธ์แบบร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น โดยใช้การพัฒนาสังคมสู่สังคมข้อมูลข่าวสารความรู้ (Information Societies) เปิดสังคมโลกให้ไร้พรมแดน เสมือนเป็นโลกเดียวกัน หรือเรียกว่า “โลกาภิวัตน์” ปრაการณณ์ดังที่กล่าว ค่อนข้างนำไปสู่การกระทบกระทั่งอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลและสังคมแต่ละสังคมได้โดยง่าย ก่อให้เกิดความความแตกต่างและสร้างความขัดแย้งระหว่างกัน กระทบต่อสิทธิและความเสมอภาค ความเท่าเทียมแห่งความเป็นมนุษย์ อาจสร้างความขุ่นเคืองระหว่างกันได้ง่ายขึ้น ดังนั้น แนวคิดการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จึงเป็นวิธีการที่องค์การสหประชาชาติให้ความสนใจมากขึ้น เพื่อทำให้การอยู่ร่วมกันมีความมั่นคง ปลอดภัย และเป็นสุขต่อกัน สำหรับสังคมตะวันตก มีการศึกษาและให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองเป็นอย่างมาก และพลเมืองก็รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเองภายใต้ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนและ มีความก้าวหน้าเรื่อยมาจวบปัจจุบัน ในการวิจัยเรื่องคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมือง

ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ขอบข่ายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ด้านการเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

3. บริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตั้งอยู่เลขที่ 80 ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีเนื้อที่ 454 ไร่ ศูนย์หนองโน ตั้งอยู่ที่บ้านหนองโน หมู่ 1,5 บ้านกุดแคน หมู่ที่ 6 ตำบลหนองโน (โคกก่อ) อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีเนื้อที่ 1,050 ไร่ 3 งาน 32 ตารางวา เป็นที่ตั้งคณะเทคโนโลยีการเกษตรและโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ และศูนย์วิทยาลัยเทคโนโลยีอาเซียน หรือ โรงเรียนเจมส์บริหารธุรกิจ (JBAC) อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นระบบการเรียนนอกเวลาราชการ (เรียนเฉพาะเสาร์-อาทิตย์) โดยการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของคณะ 3 คณะ คือ คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ และวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มีสาขาวิชา ที่เปิดสอน ระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จำนวน 8 สาขาวิชา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามมีประวัติการก่อตั้งมายาวนานแต่ปี พ.ศ. 2468 ได้พัฒนาจากโรงเรียนประถมกสิกรรม โรงเรียนประถมวิสามัญศึกษา โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัดมหาสารคาม โรงเรียนฝึกหัดครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูมหาสารคาม สถาบันราชภัฏมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (รายงานการประเมินตนเอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีการศึกษา 2555, 2555)

พ.ศ. 2468 ตั้งเป็น “โรงเรียนประถมกสิกรรม” ขึ้นที่บริเวณวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม ในปัจจุบัน

พ.ศ. 2470 ได้ย้ายไปตั้งที่โคกอีต้อย อยู่ห่างจากตัวเมืองมหาสารคามไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 4 กิโลเมตร ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในปัจจุบัน

พ.ศ. 2473 เปลี่ยนฐานะเป็นโรงเรียนประถมวิสามัญและฝึกหัดครูกสิกรรมขั้นต่ำ

พ.ศ. 2474 ได้ยุบเลิกแผนแผนกฝึกหัดครูกสิกรรมขั้นต่ำเหลืออยู่เฉพาะโรงเรียนประถมวิสามัญ

พ.ศ. 2481 ยกฐานะเป็นโรงเรียนประกาศนียบัตรจังหวัด

พ.ศ. 2498 เปลี่ยนฐานะเป็นโรงเรียนฝึกหัดครู

พ.ศ. 2505 (1 พฤษภาคม) ได้ยกฐานะเป็นวิทยาลัยครูมหาสารคาม

พ.ศ. 2519 จัดระบบงานใหม่ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู และ พ.ศ. 2518 มีผลให้วิทยาลัยครูมหาสารคามเป็นสถาบันอุดมศึกษา

พ.ศ. 2535 (14 กุมภาพันธ์) วิทยาลัยครูทุกแห่งได้รับพระราชทานนามว่า “สถาบันราชภัฏ” แปลว่า “คนของพระราชินี” ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Rajabhat Institute” และต่อท้ายด้วยชื่อเดิมหรือชื่อจังหวัด

พ.ศ. 2538 (25 มกราคม) ยกฐานะเป็นสถาบันราชภัฏมหาสารคาม และดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 และวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2538 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระราชลัญจกรประจำพระองค์ ให้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ

พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ซึ่งส่งผลให้สถาบันราชภัฏมหาสารคามเปลี่ยนสถานะเป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตั้งแต่วันที่ (15 มิถุนายน 2547) จนถึงปัจจุบัน

การเคลื่อนไหวทางการเมืองในจังหวัดมหาสารคามในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีข้อมูลสำคัญ ดังนี้ จังหวัดมหาสารคาม ได้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสถานการณ์ “การเมืองกับรัฐธรรมนูญ” เครือข่ายประชาคมจังหวัดมหาสารคาม 9 องค์กร ประกอบด้วย องค์กรวิชาชีพครูจังหวัดมหาสารคาม เครือข่ายเยาวชนจังหวัดมหาสารคาม เครือข่ายเกษตรกรจังหวัดมหาสารคาม องค์กรพิทักษ์สิทธิสตรี เครือข่ายวิชาชีพแพทย์และพยาบาล เครือข่ายเกษตรทางเลือก เครือข่ายพันธมิตรนักเรียนนิสิตนักศึกษา สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดมหาสารคาม สมาคมผู้ปกครองเด็กและนักเรียนจังหวัดมหาสารคาม โดยมีตัวแทนผู้ประสานงาน ครป. และ ตัวแทน กป.อพช. อีสาน เข้าร่วมสังเกตการณ์

3.1 ปณิธาน ปรัชญา วิสัยทัศน์ ค่านิยม พันธกิจ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์

ปณิธาน

วิชาการเป็นเลิศ ประเสริฐคุณธรรม นำชุมชนพัฒนา

ปรัชญา

พัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม นำชุมชนพัฒนาให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

วิสัยทัศน์

เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ เน้นการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและภูมิภาค ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ค่านิยม

สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม นำอย่างมีวิสัยทัศน์ เน้นผลลัพธ์ที่มีคุณค่า

พันธกิจ

1. แสวงหาความจริงเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล
2. ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและความผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันกัน การเปลี่ยนแปลง การผลิตบัณฑิตดังกล่าวจะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของประเทศไทย
3. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
4. เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผู้นำศาสนาและนักการเมืองท้องถิ่น ให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

5. เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

6. ประสานให้เกิดการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

7. ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นฐานและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นรวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิด การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

8. ศึกษาวิจัยส่งเสริม และสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ ในการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

9. จัดระบบบริหารจัดการที่ดีมีคุณภาพได้มาตรฐาน

อัตลักษณ์

มีความรู้คู่คุณธรรม

เอกลักษณ์

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่น
4. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2 ตราสัญลักษณ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชลัญจกรประจำพระองค์ ให้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีลักษณะเป็นรูปไข่วงในคือพระราชลัญจกรประจำพระองค์รัชกาลที่ 9 เป็นรูปพระที่นั่งอัฐทิศ ประกอบด้วยจักรกลางวงจักรมีอักษรเป็น อู หรือ เลข 9 รอบวงจักรมีรัศมีเปล่งออกโดยรอบ เหนือจักรเป็นรูปเศวตฉัตรเจ็ดชั้น ฉัตรตั้งอยู่บนพระที่นั่งอัฐทิศ แปลความหมายว่า ทรงมีพระบรมเดชานุภาพในแผ่นดิน วงนอกเป็นชื่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ภาพที่ 2.1 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สีของสัญลักษณ์ ประกอบด้วยสีต่างๆ จำนวน 5 สี ดังต่อไปนี้
 สีน้ำเงิน แทนค่า สถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ให้กำเนิด และพระราชทานนาม
 "มหาวิทยาลัยราชภัฏ"

สีเขียว แทนค่า แหล่งที่ตั้งของสถาบันฯ 36 แห่ง ในแหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 ที่สวยงาม

สีทอง แทนค่า ความเจริญรุ่งเรืองทางภูมิปัญญา

สีส้ม แทนค่า ความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ก้าวไกลใน 41 แห่ง

สีขาว แทนค่า ความคิดอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

3.3 สีประจำมหาวิทยาลัย

สีประจำมหาวิทยาลัย คือ สีเขียวและสีแดง

สีเขียว: การเกษตร ความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน อันเกิดจากทรัพยากรธรรมชาติและ
 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

สีแดง: ความกล้าหาญ ความคิด และการกระทำเพื่อเริ่มสิ่งที่ดีและมีประโยชน์
 ต่อตนเองและผู้อื่น

ภาพที่ 2.2 สีประจำมหาวิทยาลัย

3.4 ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัย

ดอกจาน เป็นไม้ยืนต้นกลุ่มพืชตระกูลถั่ว อยู่ในวงศ์ (Papilionaceae) มีชื่อ
 วิทยาศาสตร์ว่า (Botea monosperma) (Lam.) Taub. ต้นจานเกิดในเขตอากาศร้อน ในประเทศไทย
 พบว่า ต้นจานเกิดขึ้นอยู่ทั่วไปตามที่ราบที่มีน้ำท่วมถึง จึงมีชื่อที่ถูกเรียกกันแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น
 นั้นๆ ซึ่งภาคเหนือนั้นเรียกว่า “กวาว” “ก้วาว” หรือ “ก่าว” ภาคกลางเรียกว่า “ทองกวาว”
 “ทองธรรมชาติ” “ทองพรมชาติ” และ “ทองตัน” ภาคใต้เรียกว่า “จอมทอง” ส่วนทางภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือหรืออีสานนั้นเรียกว่า “จาน” ส่วนชื่อภาษาอังกฤษนั้นมีหลากหลายชื่อ เช่น
 Flame of the forest, Bastard Teak, และ Bengal Kino ต้นไม้ชนิดนี้เป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย
 ราชภัฏมหาสารคาม เรียกว่า “จาน” เพื่อเน้นความเป็นอีสาน เน้นพันธกิจและวัตถุประสงค์ของ
 มหาวิทยาลัยในฐานะมหาวิทยาลัยอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และในส่วนของชีวิตของนักศึกษานั้น

ดอกจานเป็นเสมือนบอกเวลาว่าถึงฤดูสอบปลายภาคแล้ว จะนั่งนอนใจอยู่ไม่ได้ต้องขยันอ่านหนังสือตำราเรียน เมื่อสอบปลายภาคเสร็จเรียบร้อย ดอกจานก็จะร่วงโรยลงสู่พื้นดินด้านล่าง ร่มไม้ที่สำเร็จการศึกษา ก็จะจากมหาวิทยาลัยออกไปหาความสำเร็จในการก้าวสู่อาชีพที่ปรารถนา จึงเป็นช่วงเวลาแห่งความอาลัยอาวรณ์ของเหล่าบรรดานักศึกษารุ่นพี่รุ่นน้อง

“จาน” ออกเสียงเหมือน “จารย์” ซึ่งหมายถึงผู้ที่เคยบวชเรียนจนได้รับการยกย่อง และผ่านพิธีเถรภิเษก (ฮตสรง) เป็นผู้มีคนเคารพนับถือ มีความรู้และคุณธรรม เป็นครูของคน ต้นจานและดอกจานจึงเป็นต้นไม้และดอกไม้ที่ให้ความรำลึกถึงครูอาจารย์ และรำลึกถึงอดีตของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ครั้งที่เป็นวิทยาลัยครูและโรงเรียนฝึกหัดครู ถึงรำลึกถึงการก่อสร้างตัวของคนรุ่นต่างๆ ได้กระทำสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและมั่นคง แม้จะต้องเจอกับปัญหา และอุปสรรค รวมถึงการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของสังคมก็ตามที่ เสมือนต้นจานที่ใช้เวลาในการสร้างควมมั่นคงให้กับตนเอง มีความอดทน ทนทาน และปรับตัวให้อยู่กับทุกๆ สภาพของดินทุกๆ สภาพของอากาศที่เปลี่ยนไป สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างยั่งยืน (สารสนเทศ ปีการศึกษา 2558 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, หน้า 5)

ภาพที่ 2.3 ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระกัญจน กนตมโม (2558) ศึกษาเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคล ในฐานะพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งสะท้อนถึงสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ภายใต้กฎหมาย ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ โดยมีข้อค้นพบที่สำคัญของคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองดีที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับสังคมไทย 4 ด้านหลัก คือ 1) ด้านกาย ได้แก่ มีความสามารถในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสื่อสารรับรู้ข่าวสาร 2) ด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย และมีความซื่อสัตย์สุจริต 3) ด้านจิตใจ ได้แก่ มีสำนึกความเป็นไทย มีความยุติธรรม มีจิตสาธารณะ และ 4) ด้านปัญญา ได้แก่ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง แก้ปัญหาแบบสันติวิธี และ เคารพความแตกต่าง ส่วนความเป็นพลเมืองดีทางพระพุทธศาสนา พบว่า จะเป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงสถานะของการเป็นสมาชิกในสังคมอันมาพร้อมกับสิทธิ หน้าที่ ข้อผูกพัน ที่มีต่อสังคม โดยถือปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย และแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า ระบบการพัฒนาตนของพลเมืองแบบบูรณาการและมีคุณภาพตามหลักภาวะ 4 ที่มีไตรสิกขาเป็นแกนกลาง สามารถพัฒนาบุคคลอย่างเป็นองค์รวม และครอบคลุมองค์ประกอบการดำเนิน

ชีวิตของพลเมืองทุกด้าน คือ กาย พุทธิกรรม จิตใจ และปัญญา ทั้งยังสามารถผสมผสานระหว่างแนวคิดแบบตะวันตกที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคได้อย่างมีความรับผิดชอบ มองโลกแบบผู้รักสันติภาพ โดยไม่มีความขัดแย้ง รู้จักรับและปฏิบัติต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง

กมลวรรณ คารมปราษฎ์ คล้ายแก้ว (2557) ศึกษาเรื่องบทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังและพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ตามระบอบประชาธิปไตยให้กับเด็กและเยาวชน พบว่า การสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับคนในสังคมถือเป็นวิธีการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศมีความมั่นคง โดยครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมที่มีส่วนสำคัญในการอบรมป้อนนิสัย ปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดีงามให้กับเด็ก รวมไปถึงปลูกฝัง และพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันประกอบไปด้วย ความรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ การเคารพผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง การเคารพความเสมอภาค การเคารพกติกาหรือเคารพ กฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและประมวลผลงานวิจัยที่ผ่านมา ในอดีตพบว่าวิธีการสำคัญที่ครอบครัวควรใช้ในการถ่ายทอดความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย ประกอบไปด้วย (1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่เป็นผลรวมของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและ แบบใช้เหตุผล และ (2) การเป็นแบบอย่างที่ดีของบิดามารดาในการเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทั้ง 2 วิธีการนี้จะช่วยให้อุบัติได้รับการปลูกฝังเจตคติและพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยตั้งแต่วัยเด็กและจะส่งผลต่อเนื่องไปตลอดช่วงชีวิต

วันชัย วุฒิวัย. (2557). ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสระประทุม จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก คือด้านเป็นคนตรงต่อเวลา รองลงมาคือด้านความรักความสะอาดร่างกายบ้านเรือนและชุมชน ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของสังคม ด้านมีวินัยจราจร และด้านวิถีประชาธิปไตย ผลการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า 1) เพศที่แตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีด้านปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม และด้านไม่พัวพันยาเสพติดแตกต่างกัน 2) อายุที่แตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีด้านวิถีประชาธิปไตย ด้านเป็นผู้ประหยัดออมและนิยมไทย ด้านปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ด้านปฏิบัติตนในการเข้าแถวเรียงคิวตามลำดับ และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบแตกต่างกัน 3) ผลการเรียนและอาชีพหลักของครอบครัวที่แตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีด้านวิถีประชาธิปไตยด้านเป็นผู้ประหยัดออมและนิยมไทย ด้านปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ด้านปฏิบัติตนในการเข้าแถวเรียงคิวตามลำดับ และด้านไม่พัวพันยาเสพติดแตกต่างกัน

ธัญชัช วิภัติภูมิประเทศ (2556). ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ พบว่านักศึกษามีความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมที่ระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักศึกษามีความเป็นพลเมืองดีด้านการเคารพกติกาสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิภาค ผลการเรียน คณะ ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย 3) ข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในรายวิชาศึกษาทั่วไปชั้นปีที่ 1 ควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมสำหรับ

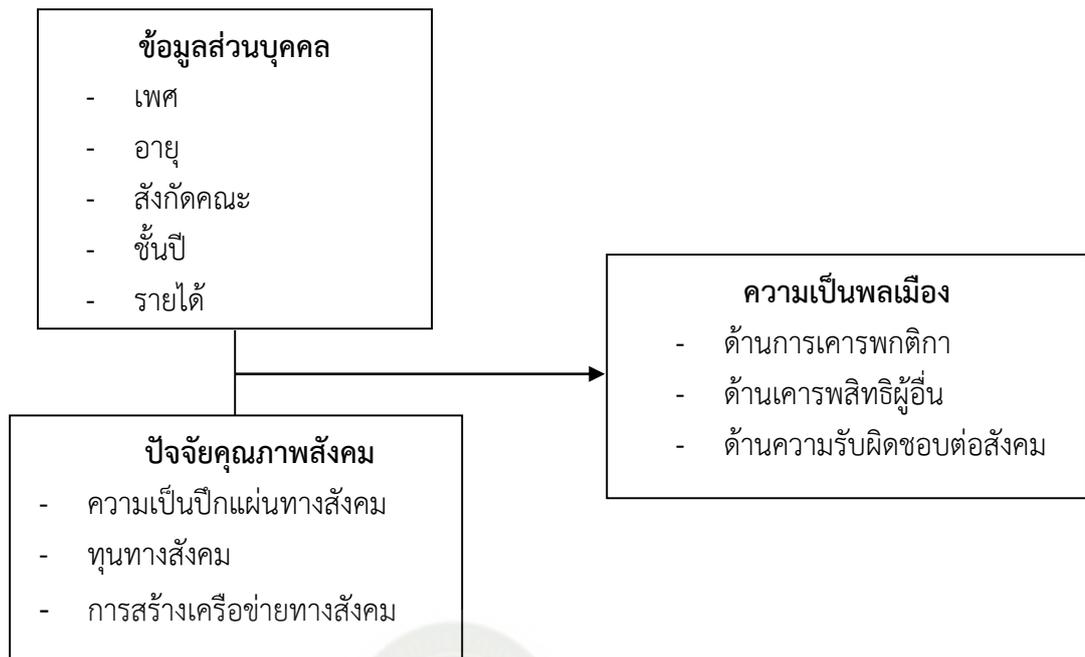
นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาตามลำดับ

ณัฐวัชร เผ่าภู (2554) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความเป็นเครือข่ายทางสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมุสลิมบ้านสมอเอก พบว่า จากการศึกษาพบว่าบริบทของชุมชนสมอเอกเป็นแบบ “ชุมชนชนบท” ความสัมพันธ์ทางสังคมก็เป็นแบบกันเอง เนื่องจากเป็นเครือญาติกันเกือบทั้งหมด ไม่มีความแตกต่างทางชนชั้น มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น และยังเป็นชุมชนสมอเอกเป็นชุมชนมุสลิมที่เคร่งครัดต่อการปฏิบัติศาสนกิจการอยู่แบบเครือญาติเป็นปัจจัยหลักของความเข้มแข็งของชุมชนและนำไปสู่การเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง แนวทางการพัฒนาชุมชนสมอเอกโดยผ่านกลุ่มต่างๆนั้นสามารถกระทำได้ โดยเฉพาะกับกลุ่มแกนหลักที่สำคัญ เช่น กลุ่มกรรมการมัสยิด กลุ่มกรรมการชุมชน กลุ่มธนาคารต้นไม้ กลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้าน เป็นต้น งานวิจัยของณัฐวัชร เผ่าภู สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเครือข่ายชุมชนสมอเอกที่มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติซึ่งทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง อีกประการหนึ่งคือ ความโดดเด่นของพื้นที่ศึกษาที่เป็นชุมชนมุสลิมโดยมีชุมชนชาวพุทธล้อมรอบ ศาสนาและวัฒนธรรมแตกต่างจากชุมชนอื่นสร้างความเป็นกลุ่มได้ง่าย รวมไปถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนสมอเอกโดยผ่านกลุ่มต่างๆ นั้นสามารถกระทำได้ โดยเฉพาะกับกลุ่มแกนหลักที่สำคัญ เนื่องจากกลุ่มแกนนำมีความสัมพันธ์กับสมาชิกบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยน กล่าวคือ มีผลประโยชน์ร่วมกันกับสมาชิกทำให้สามารถขอความร่วมมือได้ง่ายขึ้นด้วย

ปึงปอนด์ รักอำนวยกิจ และ พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2550) ศึกษาความสุขการสบายใจของคนเมือง โดยพบว่าคนเมืองมีความไม่สบายใจและความพึงพอใจที่น้อยกว่าคนในชนบท อย่างไรก็ตามระดับความสุขเฉลี่ยของประชากรในเขตเมืองใกล้เคียงกับในชนบท และพบว่ารายได้ไม่มีผลกระทบต่อความสุขของคนไทยอย่างมีนัยสำคัญไม่ว่าจะเป็นคนเมืองหรือคนชนบท โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุขสบายใจอย่างมีนัยสำคัญ คือ ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส

เกษมศานต์ ชัยศิลป์ (2548) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเยาวชน พบว่าการพัฒนาเครือข่ายมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก 2) การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน 3) การถ่ายทอดข้อมูลของเครือข่ายให้ผู้อื่นรับรู้ 4) การสรรหาคูคลองเข้าร่วม และ 5) การจัดหาทรัพยากรในการดำเนินงาน

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ชั้นปีที่ 1-4 ทั้งหมด จำนวน 15,310 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2559)

ตารางที่ 3.1 จำนวนนักศึกษาแต่ละคณะ

ลำดับที่	คณะ	จำนวน
1	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2,466
2	ครุศาสตร์	2,522
3	วิทยาการจัดการ	2,447
4	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	2,724
5	เทคโนโลยีการเกษตร	840
6	เทคโนโลยีสารสนเทศ	1,278
7	รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์	1,237
8	นิติศาสตร์	986
9	วิศวกรรมศาสตร์	810
	รวม	15,310

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 แต่เนื่องจากลักษณะประชากรมีความคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงสุ่มเลือกคณะเพื่อเป็นตัวแทนในการวิจัย 3 คณะ ประกอบด้วย คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 6,483 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตร สูตรทาโร่ ยามาเน่ (1973: 887, อ้างถึงใน อีรวุฒิ เอกะคุณ, 2543, หน้า 135)

โดยกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 5 หรือระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 สามารถคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N คือ จำนวนประชากร
e คือ ความคลาดเคลื่อนของการเลือกตัวอย่าง

แทนค่า

$$\begin{aligned} n &= \frac{6,483}{1 + 6,483 (0.05^2)} \\ &= \frac{6,483}{1 + 6,483 (0.0025)} \\ &= \frac{6,484(0.0025)}{6,483} \\ &= 16.21 \\ &= 399.93 \\ &\approx 400 \end{aligned}$$

2) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับสลาก 3 คณะ จาก 9 คณะ ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ หลังจากนั้นนำจำนวนนักศึกษาของแต่ละคณะมาเทียบบัญญัติไตรยางศ์ เพื่อหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละคณะ ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ตามตาราง 3.2)

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างแยกตามคณะ

ลำดับที่	คณะ	จำนวน	จำนวนตัวอย่าง
1	ครุศาสตร์	2,522	156
2	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	2,724	168
3	รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์	1,237	76
	รวม	6,483	400

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สังกัดคณะ ชั้นปี และรายได้ โดยมีระดับการวัด ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรเพศ มีระดับการวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale)
2. ตัวแปรอายุ มีระดับการวัดอันตรภาค (Interval scale)
3. ตัวแปรสังกัดคณะ มีระดับการวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale)
4. ตัวแปรชั้นปี มีระดับการวัดแบบเรียงอันดับ (Ordinal Scales)
5. ตัวแปรรายได้ มีระดับการวัดแบบอัตราส่วน (Ratio Scale)

ส่วนที่ 2 การประเมินทัศนคติของนักศึกษาเรื่องคุณภาพสังคม จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ทุนทางสังคม การสร้างเครือข่ายทางสังคม มีระดับการวัดอันตรภาค (Interval scale) โดยเป็นการประเมินค่าคะแนน 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 การประเมินทัศนคติของนักศึกษาเรื่องความเป็นพลเมือง ได้แก่ ด้านการเคารพ กติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีระดับการวัดอันตรภาค (interval scale) โดยเป็นการประเมินค่าคะแนน 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา (ข้อคำถามปลายเปิด)

3. การสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพของเครื่องมือ

โดยแบ่งตามประเภทของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบหาความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) โดยต้องให้มีความสอดคล้องไม่น้อยกว่า 0.67 ขึ้นไป ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ประกอบด้วย

- 1) รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์
- 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์จตุพล ดวงจิตร

3.2 ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ โดยแบบสอบถามมีค่าความสอดคล้อง (IOC) ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษา คือคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 30 คน

3.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ด้วยการนำส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ก่อนนำลงไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างชัดเจนและให้กับทีมผู้ช่วยวิจัยทำความเข้าใจแบบสอบถามเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนในการเก็บข้อมูล

4.2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามนั้น ซึ่งทีมผู้ช่วยนักวิจัยต้องชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยให้กับกลุ่มตัวอย่างเข้าใจอย่างชัดเจนจึงดำเนินการเก็บข้อมูล

4.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของแบบสอบถาม แล้วจึงนำมาลงรหัสตามคู่มือลงรหัส หลังจากนั้นจึงดำเนินการกรอกข้อมูลในโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

5. การวิเคราะห์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งเป็นการวิเคราะห์ 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพทางสังคม และความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองมากที่สุด	กำหนดให้	5	คะแนน
ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองมาก	กำหนดให้	4	คะแนน
ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองปานกลาง	กำหนดให้	3	คะแนน
ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองน้อย	กำหนดให้	2	คะแนน
ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองน้อยที่สุด	กำหนดให้	1	คะแนน

ซึ่งกำหนดเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง	ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง	ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง	ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง	ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง	ระดับคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองน้อยที่สุด

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอนุमान ได้แก่ สถิติ เพียร์สันไคสแควร์ (Pearson, Chi-Square) ในรูปแบบตารางไขว้ (cross tabulation) เพื่อนำมาใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 3 ปัจจัยคุณภาพที่มีความสัมพันธ์ต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (คิดเป็นร้อยละ 62.5) ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 19-20 ปี (คิดเป็นร้อยละ 43.7) ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (คิดเป็นร้อยละ 42.0) โดยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มากถึงร้อยละ 38.0 ซึ่งมีรายได้ระหว่าง 6,001 - 10,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 52.5) (ดังตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	150	37.5
หญิง	250	62.5
รวม	400	100.0
อายุ		
17-18 ปี	120	30.0
19-20 ปี	175	43.7
20 ปี ขึ้นไป	105	26.3
รวม	400	100.0
สังกัดคณะ		
คณะครุศาสตร์	156	39.0
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	168	42.0
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์	76	19.0
รวม	400	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นปี		
ปี 1	152	38.0
ปี 2	102	25.5
ปี 3	59	14.7
ปี 4	87	21.8
รวม	400	100.0
รายได้		
ต่ำกว่าเดือนละ 6,000 บาท	160	40.0
6,001 - 10,000 บาท	210	52.5
อื่น ๆ	30	7.5
รวม	400	100.0

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผลการศึกษาระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.85, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.857) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

ด้านการเคารพกติกา ได้แก่ ท่านจะตักเตือนให้เพื่อนปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัยเสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.97, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.953) ท่านเคารพกฎของมหาวิทยาลัยเสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.79, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.995) และท่านปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด (ค่าเฉลี่ย 2.74, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.991) ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ได้แก่ ท่านรักษาสีทึ่ของตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ อยู่ในระดับมากเพียงข้อเดียว (ค่าเฉลี่ย 3.55, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.903) นอกนั้นคือ ท่านให้ความสำคัญในการเคารพสิทธิของผู้อื่นเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.10, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.951) และท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.89, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.992) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางทั้งคู่

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ท่านระมัดระวังในการพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 2.91, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.721) และท่านให้ความสำคัญในผลประโยชน์ที่เป็นของส่วนรวมอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.70, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.726) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อท่านมักจะตำหนิผู้ที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.44, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.731) และท่านปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบอย่างเต็มที่อยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.42, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.615) อยู่ในระดับน้อยทั้งคู่ (ดังตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการมีระดับความเป็นพลเมืองของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นรายข้อ

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลค่า
ด้านการเคารพกติกา			
1. ท่านเคารพกฎของมหาวิทยาลัยเสมอ	2.79	0.995	ปานกลาง
2. ท่านปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด	2.74	0.991	ปานกลาง
3. ท่านจะตักเตือนให้เพื่อนปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัยเสมอ	2.97	0.953	ปานกลาง
ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น			
4. ท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ	2.89	0.992	ปานกลาง
5. ท่านรักษาสีทธิของตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ	3.55	0.903	มาก
6. ท่านให้ความสำคัญในการเคารพสิทธิของผู้อื่นเสมอ	3.10	0.951	ปานกลาง
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม			
7. ท่านระมัดระวังในการพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิผู้อื่น	2.91	0.721	ปานกลาง
8. ท่านปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบอย่างเต็มที่อยู่เสมอ	2.42	0.615	น้อย
9. ท่านให้ความสำคัญในผลประโยชน์ที่เป็นของส่วนรวมอยู่เสมอ	2.70	0.726	ปานกลาง
10. ท่านมักจะตำหนิผู้ที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองอยู่เสมอ	2.44	0.731	น้อย
รวม	2.85	0.857	ปานกลาง

ตอนที่ 3 ปัจจัยคุณภาพที่มีความสัมพันธ์ต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3.1 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความเป็นปีกแผ่นทางสังคมของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยทำให้ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเป็นปีกแผ่นทางสังคมกับระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาด้วยสถิติ Chi-square ในรูปแบบการวิเคราะห์ตารางไขว้ (Cross tabulation) พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปว่าตัวแปรระดับความเป็นปีกแผ่นทางสังคมกับตัวแปรระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามีความสัมพันธ์กัน (ดังตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมกับระดับระดับความเป็นพลเมือง

ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม	ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา		
	น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	200	89	2
ปานกลาง	54	51	3
มาก	0	1	0
รวม	254	141	5

Pearson chi-square = 22.301 sig=0.000

3.2 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า ระดับทุนทางสังคมของสังคมนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยทำให้ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับทุนทางสังคมของสังคมนักศึกษากับระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาด้วยสถิติ Chi-square ในรูปแบบการวิเคราะห์ตารางไขว้ (Cross tabulation) พบว่า ตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปว่าตัวแปรระดับทุนทางสังคมในชุมชนกับตัวแปรระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กัน (ดังตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับทุนทางสังคมในชุมชนกับระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

ระดับทุนทางสังคมในชุมชน	ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา		
	น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	256	138	5
ปานกลาง	0	0	0
มาก	0	1	0
รวม	256	139	5

Pearson chi-square = 1.095 sig=0.579

3.3 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อระดับระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า ระดับการสร้างเครือข่ายทางสังคมของสังคมนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางทำให้ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการสร้างเครือข่ายทางสังคมของสังคมกับระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาด้วยสถิติ Chi-square ในรูปแบบการวิเคราะห์ตารางไขว้ (Cross tabulation) พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปว่าตัวแปรการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับตัวแปรระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาที่มีความสัมพันธ์กัน (ดังตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

ระดับการสร้างเครือข่ายทางสังคม	ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษา		
	น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	41	7	0
ปานกลาง	210	119	0
มาก	5	13	5
รวม	256	139	5

Pearson chi-square = 84.983 sig=0.000

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4.1 ประเด็นเรื่องคุณภาพสังคมของสังคมนักศึกษา

ข้อมูลจากสำนักวิจัยและพัฒนาของสถาบันพระปกเกล้า (2553) ได้อธิบายถึงคุณภาพสังคมว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทั้งปัจเจกและสังคมโดยรวมเป็นสิ่งที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของความเป็นธรรม (Justice) การเป็นพลเมือง (Citizenship) การอยู่ร่วมกัน (Inclusiveness) โดยจากการสำรวจคุณภาพสังคมของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2552 พบว่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมของไทยนั้นประเทศไทยมีความพยายามที่จะสร้างความเข้มแข็งเรื่องนี้ ด้วยนโยบายสังคม และเศรษฐกิจต่างๆ ส่วนเรื่องการรวมตัวทางสังคมนั้น สังคมไทยพบว่า คนไทยมีความรู้สึกถูกแบ่งแยกเพราะสภาพความเป็นสำคัญ มากกว่าประเด็นอื่น ซึ่งหมายถึงความแตกต่างทางฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ที่มาจากรัฐการเงิน อาชีพที่มั่นคง ประเด็นความสมานฉันท์ ในสังคม พบว่า สังคมไทย ยังมีความเปราะบางทางด้านความสามัคคี เพราะการลดลงของความไว้วางใจกัน รวมถึงการเชื่อมั่นในสถาบันต่างๆ โดยเฉพาะสถาบันการเมือง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยืดเหนี่ยวความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นได้คือ ความมีอัตลักษณ์ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เมื่อคิดภาพใหญ่คือ ความเป็นไทยก็จะช่วยมองข้ามจุดด้อยเรื่องเล็กไปได้ เพื่อเสริมสร้างพลังในสังคมไทย นโยบายต่างๆ ได้ถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้สมาชิกในสังคมสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ การเปิดโอกาสที่มีมากขึ้น การให้สิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ได้รับการยืนยัน และนำไปปฏิบัติมากขึ้น แต่อาจยังไม่เพียงพอเมื่อพบว่า การเข้าถึงสิทธิเหล่านั้น ยังไม่เท่าเทียมกัน และบางคนยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธินั้นได้

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ได้สะท้อนถึงสังคมไทยยังขาดความเป็นสังคมคุณภาพสอดคล้องกับข้อมูลจากข้อคำถามปลายเปิดที่นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น พบว่า

ความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นภายในสังคมนักศึกษายังไม่มากเท่าที่ควร จึงส่งผลให้เมื่อต้องการขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมใดๆ ที่เป็นกิจกรรมส่วนรวมก็ต้องเสนอผลประโยชน์หรืออธิบายถึงประโยชน์ส่วนตนที่จะได้รับเพื่อเป็นแรงจูงใจในการขอความร่วมมืออยู่เสมอ นักศึกษายังคงไม่เห็นถึงข้อดี จุดแข็งหรือทุนทางสังคมที่สังคมตนเองมีอยู่ คือ การมีเสรีภาพทางการแสดงความคิดเห็น แต่ยังคงมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมระหว่างคณะสถาบันต่างๆ อยู่เสมอ

นักวิชาการหลายคนได้เชื่อมความหมายของคุณภาพสังคมกับทฤษฎีต่างๆ และเปิดแนวคิดคุณภาพสังคม เช่นการพัฒนาการกระจายความเป็นธรรม (redistributive justice) และคงไว้ซึ่ง

ความรู้สึกของการเป็นสังคม (sense of society) ที่ต้องเรียกร้องให้เกิดนโยบายที่เป็นกฎของสังคม คุณภาพสังคมยังเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ การเสวนา การปฏิบัติต่อกันของเพื่อนมนุษย์ เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความสนใจของปัจเจกเป็นความสนใจส่วนรวมเป็นเรื่องสาธารณะและนำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมได้

4.2 ข้อเสนอแนะและพัฒนาความเป็นพลเมืองโดยใช้ปัจจัยเรื่องคุณภาพสังคม โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1) หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างกลุ่มนักศึกษาด้วยกัน สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพสังคมในประเด็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นในสังคม

2) หลักการขจัดความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิดจะมี อิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลวสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพสังคมในประเด็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นและการสร้างทุนทางสังคมในสังคมนักศึกษา

3) หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจให้นักศึกษาร่วมสนับสนุนแนวนโยบายการสร้างความเป็นพลเมืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพสังคมในประเด็นการสร้างทุนทางสังคม

4) การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนืองเรื่องความเป็นพลเมืองเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความคิดช่วยให้นักศึกษามั่นใจในตนเองมากขึ้นที่จะปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองที่ดี

5) หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาให้สังคมนักศึกษาตระหนักถึงความเป็นพลเมืองได้สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพสังคมในประเด็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นและนำไปสู่การสร้างเครือข่ายในการทำงานพัฒนาสังคมใดๆ ในการทำงานเป็นทีม

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องคุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยนำเสนอการสรุปและการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษา
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (คิดเป็นร้อยละ 62.5) ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 19-20 ปี (คิดเป็นร้อยละ 43.7) ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (คิดเป็นร้อยละ 42.0) โดยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 (คิดเป็นร้อยละ 38.0) ซึ่งมีรายได้ระหว่าง 6,001 - 10,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 52.5)

2) ความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.85, = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.857) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ได้แก่ ท่านรักษาสีทึบของตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย = 3.55, = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.903) อยู่ในระดับมากเพียงข้อเดียว ส่วนข้อท่านมักจะทำหน้าที่ที่ไม่มี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย = 2.44, = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.731) และ ท่านปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่อยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย = 2.42, = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.615) อยู่ในระดับน้อยทั้งคู่

3) ปัจจัยคุณภาพสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษา คือ ตัวแปรด้านความเป็นปึกแผ่นทางสังคมอยู่ในระดับน้อย ทำให้ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อย แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ตัวแปรด้านทุนทางสังคมของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อย ทำให้ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อย แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนตัวแปรด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง จึงทำให้ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เช่นกัน

4) แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม คือ การสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นภายในสังคมนักศึกษายังไม่มากเท่าที่ควร จึงส่งผลให้เมื่อต้องการขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมใดๆ ที่เป็นกิจกรรมส่วนรวมก็ต้องเสนอผลประโยชน์หรืออธิบายถึงประโยชน์ส่วนตนที่จะได้รับเพื่อเป็นแรงจูงใจในการขอความร่วมมืออยู่เสมอ นักศึกษายังคงไม่เห็นถึงข้อดี จุดแข็งหรือทุนทางสังคมที่สังคมตนเองมีอยู่ คือ การมีเสรีภาพทางการแสดงความคิดเห็น แต่ยังคงมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมระหว่างคณะสถาบันต่างๆ อยู่เสมอ

2. อภิปรายผล

1) ความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า ระดับการความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย สอดคล้องกับผลการศึกษาของธนพฤกษ์ ชามะรัตน์ (2554) ศึกษาเรื่องเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสานพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นเกิดจากความพึงพอใจในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่สมดุล หากต้องการให้คนเข้ามาเป็นเครือข่ายและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมใดๆ ต้องเสนอถึงประโยชน์ที่จะได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม

2) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมกับระดับการความเป็นพลเมืองของนักศึกษามีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยทำให้ระดับการความเป็นพลเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน โดยสังคมที่มีคุณภาพมากเพียงใดจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของถวิลวดี บุรีกุล (2552) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพสังคมในประเทศไทย พบว่า คุณภาพสังคมเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความสนใจของปัจเจกเป็นความสนใจส่วนรวมเป็นเรื่องสาธารณะ และนำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมได้

3) ทุนทางสังคมกับระดับการความเป็นพลเมืองของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ระดับทุนทางสังคมของสังคมนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย โดยผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2550) ที่อธิบายว่า ทุนทางสังคมสามารถมีลักษณะของผลประโยชน์สาธารณะซึ่งจะเป็นปัจจัยที่พหุชนนำไปใช้เป็นแนวทางดำเนินการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

4) การสร้างเครือข่ายทางสังคมกับระดับการความเป็นพลเมืองของนักศึกษามีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผลการศึกษา พบว่าระดับการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางทำให้ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของณัฐวัชร เผ่าภู (2554) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความเป็นเครือข่ายทางสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมุสลิมบ้านสมอเอก พบว่า จากการศึกษาพบว่าบริบทของชุมชนสมอเอกเป็นแบบ “ชุมชนชนบท” ความสัมพันธ์ทางสังคมก็เป็นแบบกันเอง เนื่องจากเป็นเครือญาติกันเกือบทั้งหมด ไม่มีความแตกต่างทางชนชั้น มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น และยังเป็นชุมชนสมอเอกเป็นชุมชนมุสลิมที่เคร่งครัดต่อการปฏิบัติศาสนกิจการอยู่แบบเครือญาติเป็นปัจจัยหลักของความเข้มแข็งของชุมชนและนำไปสู่การเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง แนวทางการพัฒนาชุมชนสมอเอกโดยผ่านกลุ่มต่างๆนั้นสามารถกระทำได้ โดยเฉพาะกับกลุ่มแกนหลักที่สำคัญ เช่น กลุ่มกรรมการมัสยิด กลุ่มกรรมการชุมชน กลุ่มธนาคารต้นไม้ กลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้าน เป็นต้น

จากประเด็นข้อมูลสำคัญดังกล่าว จึงทำให้เกิดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามที่ ในการส่งเสริมให้สังคมนักศึกษามีคุณภาพที่ดีขึ้นด้วยการสร้างความสามัคคีเพื่อความเป็นปึกแผ่น กระตุ้นให้นักศึกษาตระหนักถึงข้อดีหรือจุดเด่นสิทธิและเสรีภาพในสังคมนักศึกษาในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมความรู้ ความคิดและค่านิยมด้านความร่วมมือเพื่อเป็นการสร้างทุนทางสังคมของนักศึกษา รวมถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคมภายในและภายนอกสถาบันเพื่อทำให้เกิดเป็นสังคมนักศึกษาที่เข้มแข็ง เนื่องจากปัจจัยด้านคุณภาพสังคมดังกล่าวนำไปสู่การส่งเสริมระดับการความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

3. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง คุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยที่นำเสนอผู้เกี่ยวข้องอันอาจจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองโดยใช้ปัจจัยเรื่องคุณภาพสังคม ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1) หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างกลุ่มนักศึกษาด้วยกัน สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพสังคมในประเด็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นในสังคม

2) หลักการจัดความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิดจะมี อิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลวสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพสังคมในประเด็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นและการสร้างทุนทางสังคมในสังคมนักศึกษา

3) หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจให้นักศึกษาร่วมสนับสนุนแนวนโยบายการสร้างความเป็นพลเมืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพสังคมในประเด็นการสร้างทุนทางสังคม

4) การให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่องเรื่องความเป็นพลเมืองเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความคิดช่วยให้นักศึกษามั่นใจในตนเองมากขึ้นที่จะปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองที่ดี

5) หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาให้สังคมนักศึกษาตระหนักถึงความเป็นพลเมืองได้สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพสังคมในประเด็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นและนำไปสู่การสร้างเครือข่ายในการทำงานพัฒนาสังคมใดๆ ในการทำงานเป็นทีม

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ คารมปราษฎ์ คล้ายแก้ว. (2557). ปัจจัยทางด้านสถานการณ์ในครอบครัวสถาบัน
การศึกษา และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจริยธรรมในการเรียนของนิสิต
ระดับปริญญาตรี. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (ม.ค.
2557) หน้า 159-175.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). โครงการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะด้าน
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดทำดัชนีสังคม.
(อัสสำเนา).
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). เอกสารสรุปสถานเสวนาทางออก เรื่อง
การกำหนดตัวแปรเพื่อการตัดสินใจด้านการพัฒนาในเขตพื้นที่เมือง ครั้งที่ 1 เมื่อ
วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551 โรงแรมดุสิตธานี กรุงเทพฯ. (อัสสำเนา)
- เกษมศานต์ ชัยศิลป์. (2548). การพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ของเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิระประภา อัครบวร, บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, สมบัติ กุสุมาวสี. (2545). งานวิจัยยุทธศาสตร์ชุมชน
เข้มแข็งด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษาตำบลบางพระ จังหวัด
ฉะเชิงเทรา. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิรวรรณ ภักดีบุตร. (2546). ผู้นำทางสาธารณะประโยชน์และประชาสังคม ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม
นักพัฒนาผู้นำสังคม. กรุงเทพฯ: ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เจษณี สุขจิรัตติกาล. (2547). ความสุขมวลประชาชาติ มุ่งสู่กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา.
กรุงเทพฯ: เพื่อฟ้า.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.
กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). พลเมืองเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2548). แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี:
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). ความเป็นพลเมืองในระบบบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธันวดี ดอนวิเศษ. (2552). คุณภาพสังคมของชุมชนในทัศนะของชาวชุมชน ศึกษากรณีชุมชนเปี่ยม
ธรรม เขตหนองจอก กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.

- ณัฐวัชร เผ่าภู. (2554). การพัฒนาอย่างยั่งยืน : ความเป็นเครือข่ายทางสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมุสลิมบ้านสมอแอก ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปรชญาดุษฐ์บัณฑิต (พัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ: โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก.
- บุญภาค ตีวกุล. (2543). ชนบทไทย: การพัฒนาสู่ประชาสังคม. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปังปอนด์ รักอำนายกิจ และพิริยะ ผลพิรุฬห์. (2550). ความสุขกายสบายใจของคนเมือง. ค้นวันที่ 30 เมษายน 2557 จาก <http://www.pr.mahidol.ac.th>
- ประเวศ วะสี. (2541). ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- _____. (2552). สร้างคุณค่าความเป็นคน สร้างสุขภาพชุมชนให้เข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: บริษัทที่ คิว พี จำกัด.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education). กรุงเทพฯ: นานามีบุคคลส์พับลิเคชั่น
- พฤทธิสาดน ชุมพล. (2551). คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย. (เล่ม 2) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมศัพท์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วันชนะ วุฒิวัย. (2557) ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสระประทุม จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). คุณภาพชีวิตคนไทยในปี 2552 สถิติ: ตัวชี้วัดการขับเคลื่อนสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2559).
- เสรี พงษ์พิศ และคณะ. (2544). วิสาหกิจชุมชน: แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่างร่างพระราชบัญญัติ. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาไท.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2545). การเมืองของพลเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.
- Campbell, A., Convers, D.E., & Rogers, W. (1976). *The Quality of American Life: Perspectives, Educations, and Satisfactions*. New York: Russell Sage.
- Chao-Yin, Lin. (2008). *The Conceptual Issues of Social Quality*. Taipei: National Taipei University.
- House, J.S. (1981). *Work stress and Social Support*. London: Addisonwesley.
- Kahn, R.L. (1979). *Aging form Birth to Death: Interdiscipllnary Perspective*. Taiwan: Department of Social Work Nation Taiwan University.
- Max, Yun-Tung Wang. (2008). *Social Quality Indicators from Taiwan Perspective*. Taiwan: Department of Social Work Nation Taiwan University.

- UNESCO. (1993). **Quality of Life Improvement Programs**. Bangkok: UNESCO Regional Office.
- United Nations Development Program-UNDP. (2004). ค้นเมื่อวันที่ 1 ก.พ. 2553 จาก www.nidambe11.net/ekonomiz/.../article2004oct22p10.htm.
- Weiss,R. (1981). **Doing unto others**. The Provision of social relationship. In. Zick (ED.), Englewood cliffs: N.J. Prentice Hall.
- Yeun-wen,Ku. (2008). **Beyond East Asian Welfare Regime: Constructing Social Quality Indicator in Asia**. Taiwan: Department of Social Work Nation Taiwan University

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถาม

วิจัยเรื่อง คุณภาพสังคมกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 การประเมินทัศนะของนักศึกษาเรื่องคุณภาพสังคม

ส่วนที่ 3 การประเมินทัศนะของนักศึกษาเรื่องความเป็นพลเมือง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะนำไปใช้ในการวิจัยเท่านั้น โดยนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมซึ่งไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์สำหรับนำไปวิเคราะห์สรุปผลการวิจัยต่อไป และขอกราบขอบพระคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ส่วนที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ.....ปี (ระบุเต็มจำนวนเต็มปี)

3. ชั้นปี

ปี 1

ปี 2

ปี 3

ปี 4

4. สังกัดคณะ

คณะครุศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

5. รายได้

ต่ำกว่าเดือนละ 6,000 บาท

6,001 – 10,000 บาท

อื่นๆ ระบุ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ส่วนที่ 2: การประเมินทัศนคติของนักศึกษาเรื่องคุณภาพสังคม

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความแต่ละข้อให้ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม					
1. ท่านมีความไว้วางใจคนในมหาวิทยาลัยเดียวกัน					
2. ท่านไม่รังเกียจบุคคลข้ามเพศ (เพศที่สาม)					
3. ในมหาวิทยาลัยของท่านเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน					
4. ในมหาวิทยาลัยของท่านมีการกระจายได้หรือผลประโยชน์กันอย่างเท่าเทียม					
5. ในมหาวิทยาลัยของท่านมีความสามัคคีกัน					
ทุนทางสังคม					
6. ท่านมีความสัมพันธ์กับในมหาวิทยาลัยเดียวกันในลักษณะใกล้ชิด					
7. ท่านแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับคนในในมหาวิทยาลัยเดียวกันที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ					
8. ท่านช่วยเหลือคนในมหาวิทยาลัยเดียวกันเมื่อเขามีเรื่องเดือดร้อนอยู่เสมอ					
9. เมื่อมีโอกาสท่านจะสนับสนุนคนในในมหาวิทยาลัยกันเสมอ					
10. ท่านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวเสมอ					
การสร้างเครือข่ายทางสังคม					
11. ท่านมักจะเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความเป็นกลุ่มหรือสร้างแนวร่วมในการทำงานพัฒนาให้กับมหาวิทยาลัย					
12. ท่านมักจะสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนในมหาวิทยาลัยเดียวกันด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ระหว่างกันเสมอ					
13. ท่านมักจะเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยที่ใกล้เคียงอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความเป็นกลุ่มหรือสร้างแนวร่วมในการทำงานพัฒนาให้กับมหาวิทยาลัย					
14. ท่านมักจะสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกมหาวิทยาลัยด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อเขาเสมอ					
15. ท่านเชื่อว่าการทำงานแบบมีเครือข่ายทางสังคมที่ดีจะช่วยให้เกิดการบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ส่วนที่ 3: การประเมินทัศนคติของนักศึกษาเรื่องความเป็นพลเมือง

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความแต่ละข้อให้ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการเคารพกติกา					
1. ท่านเคารพกฎของมหาวิทยาลัยเสมอ					
2. ท่านปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด					
3. ท่านจะตักเตือนให้เพื่อนปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัยเสมอ					
ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น					
4. ท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ					
5. ท่านรักษาสีทึ่ของตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ					
6. ท่านให้ความสำคัญในการเคารพสิทธิของผู้อื่นเสมอ					
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม					
7. ท่านระมัดระวังในการพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิผู้อื่น					
8. ท่านปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบอย่างเต็มที่อยู่เสมอ					
9. ท่านให้ความสำคัญในผลประโยชน์ที่เป็นของส่วนรวมอยู่เสมอ					
10. ท่านมักจะตำหนิผู้ที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองอยู่เสมอ					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

การหาค่า IOC

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การคำนวณหาค่า IOC

ข้อคำถาม	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	IOC
	+1	0	-1	
ปัจจัยด้านคุณภาพสังคม				
ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม				
1. ท่านมีความไว้วางใจคนในมหาวิทยาลัยเดียวกัน	2	0	-	0.66
2. ท่านไม่รังเกียจบุคคลข้ามเพศ (เพศที่สาม)	2	0	-	0.66
3. ในมหาวิทยาลัยของท่านเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน	3	-	-	1
4. ในมหาวิทยาลัยของท่านมีการกระจายได้หรือผลประโยชน์กันอย่างเท่าเทียม	3	-	-	1
5. ในมหาวิทยาลัยของท่านมีความสามัคคีกัน	3	-	-	1
ทุนทางสังคม				
6. ท่านมีความสัมพันธ์กับในมหาวิทยาลัยเดียวกันในลักษณะใกล้ชิด	2	0	-	0.66
7. ท่านแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับคนในมหาวิทยาลัยเดียวกันที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ	3	-	-	1
8. ท่านช่วยเหลือคนในมหาวิทยาลัยเดียวกันเมื่อเขามีเรื่องเดือดร้อนอยู่เสมอ	3	-	-	1
9. เมื่อมีโอกาสท่านจะสนับสนุนคนในมหาวิทยาลัยกันเสมอ	2	0	-	0.66
10. ท่านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวเสมอ	2	0	-	0.66
การสร้างเครือข่ายทางสังคม				
11. ท่านมักจะเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความเป็นกลุ่มหรือสร้างแนวร่วมในการทำงานพัฒนาให้กับมหาวิทยาลัย	3	-	-	1
12. ท่านมักจะสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนในมหาวิทยาลัยเดียวกันด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ระหว่างกันเสมอ	3	-	-	1
13. ท่านมักจะเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยที่ใกล้เคียงอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความเป็นกลุ่มหรือสร้างแนวร่วมในการทำงานพัฒนาให้กับมหาวิทยาลัย	3	-	-	1

ข้อคำถาม	สอดคล้อง +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่สอดคล้อง -1	IOC
14. ท่านมักจะสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกมหาวิทยาลัยด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อเขาเสมอ	2	0	-	0.66
15. ท่านเชื่อว่าการทำงานแบบมีเครือข่ายทางสังคมที่ีจะช่วยให้เกิดการบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ	2	0	-	0.66
ความเป็นพลเมือง				
ด้านการเคารพกติกา				
1. ท่านเคารพกฎของมหาวิทยาลัยเสมอ	3	-	-	1
2. ท่านปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด	3	-	-	1
3. ท่านจะตักเตือนให้เพื่อนปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัยเสมอ	3	-	-	1
ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น				
4. ท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ	3	-	-	1
5. ท่านรักษาสีทึ่ของตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ	3	-	-	1
6. ท่านให้ความสำคัญในการเคารพสิทธิของผู้อื่นเสมอ	3	-	-	1
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม				
7. ท่านระมัดระวังในการพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิผู้อื่น	3	-	-	1
8. ท่านปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบอย่างเต็มที่อยู่เสมอ	3	-	-	1
9. ท่านให้ความสำคัญในผลประโยชน์ที่เป็นของส่วนรวมอยู่เสมอ	3	-	-	1
10. ท่านมักจะตำหนิผู้ที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองอยู่เสมอ	2	0	-	0.66

ค่า IOC ของแบบสอบถามทั้งฉบับ = 0.89

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล: นายศิริพงษ์ ทองจันทร์
 ที่อยู่: หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม
 จังหวัดมหาสารคาม 44000
 โทรศัพท์: 043-722118-9 ต่อ 408.
 มือถือ: 086-0288-158
 Email: thongchansri@gmail.com

ชื่อ-สกุล: นางสาวสาวิตรี ชุ่มจันทร์
 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้: หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม
 จังหวัดมหาสารคาม 44000
 โทรศัพท์: 043-722118-9 ต่อ 408.
 มือถือ: 094-2909-584
 Email: chum.jan19@gmail.com

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY